

Štev. 1.

V Trstu, 10. januarija 1891.

Letnik IV.

Zadače leta 1891.

Slovani imajo po svojem položaju nasproti drugim narodom in državam in nasproti sebi specialne in skupne zadače ali naloge. Slovanom, ki so zastopani v državnem zboru na Dunaju, pripravljati se je letos na državnozbornske volitve. Skušnje, ki so jih imeli z državnozbornsko večino za sedanje Taaffejeve vlade, so Slovane poučile o mnogočem. Videli so, da desničarska večina, ki je bila sestavljena z večine iz poslancev, ki zastopajo Slovane, ni za poslednje dosegla ničesar, kar bi bilo za bodočnost odločno in trajno. Nobena parlamentarna večina ni bila še v Avstriji v položaju, da bi privolila takih in tolikih žrtev za državo, kakor sedanja večina; nasprotno pa ni bilo še parlamentarne večine, katera bi bila dosegla manj odločilnega in stalnega od sedanje večine. Slovani utegnejo doživeti dobo, v kateri še le spoznajo prav, kaj vse je dovolila sedanja večina, ne da bi bila dobila zato v interesu slovanskih narodov primerno odškodnino. Da, večina je bila tako neugodno sestavljena, da ni niti znala zahtevati, še manj pa mogla doseči tako primerno odškodnino. Kakor ironija se torej glasi očitanje, češ, da bi bila sedanja večina prava barantavka, ki ne privoli nič, ako ne dobi za to plačila z obrestimi vred!

Večine torej same po sebi ne pomenijo še sreče za dotične stranke, in ko bi imeli v državnem zboru Dunajskem zastopani Slovani priti zopet do takó sestavljene večine, ni se nadejati napredka v smislu, da bi Slovani dosegli kaj za svojo bodočnost odločilnega. Zadača slovanskih narodov bo po takem letos v tem, da se začnejo takoj pripravljati za take državnozbornske posle, ki se bodo ogibali napak sedanje večine, in ki se bodo znali in hoteli zjediniti za skupno postopanje v določenem smislu, po določenih točkah posebnega, v sedanjo dobo možnega in izvršnega programa.

Zato je bil kaj primeren nasvet, da bi voditelji slovanskih strank rodoljubi vsakega slovanskega na-

roda priredili letos, in to mnogoprej pred državnozbornskimi volitvami poseben skupen shod; na tem shodu bi se zavezali složno postopati po določenem programu. Za tak skupen shod je treba delati takoj slovanski žurnalistiki.

Slovanski žurnalistiki pa je treba sedaj razpravljati tudi točke ter označevati, prvič, katere točke so najpotrebniše, in drugič, koliko je možnosti, da bi se zjediniли za neizogibne točke. Zjedinjenje pa je doseči, naj bi ostal program naposled še toliko skromen in ubog. Kakor je razvideti iz sedanjega gibanja in stremljenja, je med Slovani in njih strankami dvoje glavnih napravljaj ali pravcev: na jedni strani zahtevajo izvršbo zgodovinskega državnega prava, na drugi strani pa izvršbo narodne enakopravnosti.

Poslednja ima to prednost med strankami, da jo zahtevajo tudi tam, kjer se drže nepremično zgodovinskega državnega prava. Poleg tega so celó Mladočehom pridružili se češki realisti, ki dokazujejo, da najpoprej je treba izvršiti narodno enakopravnost, in Mladočehi sami so takoj izjavili se, da točko o kurijah v Dunajskih punktacijah se da izvesti še le potem, ako se izvrši poprej narodna enakopravnost.

Gledé na način izvršbe narodne enakopravnosti, so si doslej najbliži nacionalni avtonomisti in češki realisti; poslednji zahtevajo osrednji organ za izvršbo narodne enakopravnosti, v tem, ko nacionalni avtonomisti dokazujejo potrebo juristiškega organa za vsak narod posebe.

Za nacionalno avtonomijo pa so neposredno Slovenci in gališki Rusi; pristaše imajo v Moravi, in celó Mladočehi so odgovorili liberalnim Nemcem, da so tudi oni za nacionalno avtonomijo v smislu Palackeega, ne pa v smislu krojitve dežel, ne da bi se vsak narod združil iz raznih dežel, kjer biva, ter podredil jednému in to lastnemu nacionalno-avtonomnemu juristiškemu organu ali zastopu.

Nacijonalna avtonomija ima za se sedaj velja v no ustavo; torej se jej ni možno upirati s pretvezami nemožne izvršnosti zaradi zunanje politike, duvalizma ali uporov — nemške pseudo-liberalne stranke.

Poslednja se protivi celó češkemu kot notranjemu jeziku pri sodiščih, kakor da bi nemški „državni jezik“ imel opraviti tudi pri izvrševanju prava z „neizogibno državno potrebo“! Nacijonalna avtonomija bi uničila za vselej burke nemško-liberalne stranke, katero še na mnogih krajih poštevajo za zaresno kljubu komedijam, ki jih uganja z vitalnimi interesi države in slovanskih narodov.

Nacijonalna avtonomija pa tudi zgodovinskemu državnemu pravu ne stavlja gledé na poznejšo izvršbo ne nikakih zavir, temveč pripravlja pot tudi zagovornikom in pristašem historiskega državnega prava.

Sedanje položnje, dejstvo sedanje ustave in značaj nacijonalne avtonomije kažejo nato, da je slovanskim narodom, zastopanim v državnem zbornu, odločiti se za také državnozbornske kandidate, ki pripoznajo potrebo in pokažejo odločeno voljo, da bodo delali na izvršbo narodne avtonomije, torej tudi na združenje slovanskih poslancev v tem smislu.

Sedanja državnozbornska večina je bila prepustljiva tudi nasproti duvalizmu in ponovljeni pogodbi z Madjari. Poljaki so zakrivili, da niti na bankovcih ni več znamenj, katera bi dokazovala narodno jednako-pravnost. To pomenja jedno največjih ponižanj nasproti pojedinim narodom. Slovanski poslanci imajo dolžnost v interesu celokupnosti in ukrepljenja cesarstva, kakor pojedinih narodov, da dokazujejo škodljivost duvalistiške oblike glede na razvoj narodov in njih, kakor skupnega državnega gospodarstva. S pomočjo duvalizma se vzdržuje gospodstvo in gospodarstvo jedne same madjarske liberalne stranke na Ogerskem in se podpira stremljenje nemško-liberalne stranke po gospodstvu in gospodarstvu v tostranski polovini cesarstva.

Zaradi gospodovalnih strank v ogerski in tostranski polovini je razkrivati pogubne strani duvalistiške oblike, in kandidati, ki bi pripoznavali duvalizem kot nedotakljiv, niso vredni, da bi postali zastopniki, katerega koli slovanskega naroda.

V državnem zboru pride prej ali posej na dnevni red tudi vprašanje šolstva na zgorej in vzdol. Reforme sedanjega naučnega ministerstva se sučejo bolj okoli zunanjih formalnostij; vendar se je mnogokrat poudarjalo tudi od te strani, da je treba pospeševati patrijotizem po šolah. Nemški cesar je jednaki mislij, in zato je nasvetoval da naj se po srednjih šolah goji bolj materni jezik in nemška zgodovina. Ker v Avstriji posnemajo radi stroj in prestrojevanje na Nemškem, misliti je, da bodo postopali analogno tudi v naši državi. Analogija pa zahteva, da se v Avstriji šolstvo preustroji v zmislu, da se bo gojila materinščina in zgodovina vsakega

naroda posebe v veči meri, nego doslej. Kakor je nemščini velika opora nemščina iz prejšnjih vekov, jednako je staroslovenščina taka, da pospešuje razvoj in umenje sedanjih slovanskih jezikov. Kar se pa dostaje historije, je znano, da so pojedini narodi prostovoljno združili se pod zaščito naše presvitle dinastije. Zato so imeli naši pradedje posebne vzroke. Ti vzroki se dajo pojasniti jedino s poukom zgodovine pojedinih narodov. In patrijatizem teh narodov se bo pospeševal najbolj, ako bo iz zgodovine razvidno, da veljajo isti razlogi tudi sedaj, kakor nekdej, in da dobivajo narodi tudi sedaj ono zaščito, kakor jim je bila obečana pri vstopu v zvevo narodov naše države. Zgodovina narodov pokaže, da je treba varovati narodnost in jezik vsakega naroda tudi sedaj, kakor braniti te narode na zunaj.

Slovanskim zastopnikom bo treba torej govoriti pri šolstvu o prestrojenju šolstva, da se bode učila zgodovina avstro-ogerskih narodov boljše in v veči meri nego doslej, in da je materinščino teh narodov utrjevati s pomočjo pouka staroslovenščine. Tako postopanje bo zajedno patrijotično, ker jedino s prestrojivijo v takem smislu se bodo paralizovale namere, Avstro-Ogersko germanizovati ter pripravljati jo za izvršbo pangermanskega programa. Zadača, ki jo imajo slovanski zastopniki, je odločilno važna, naj si pride na vrsto kedar koli.

Teoretično se še nekaj govori in piše o slovanski kulturi; praktično pa je videti le malo napredka. Gospodarstvo po starem slovanskem kroju se uničuje; Slovani pa mirno gledajo ta pogin, in kjer je inteligencija v službi tujih interesov, zavedena teorično in praktično po zapadnikih, celó pospešuje sama zatiranje iz prejšnjih vekov ostalega slovanskega gospodarstva. Tudi v Dunajskem držav. zboru pride do nadaljnjih narodno-gospodarskih reform; zaradi tega bi bilo gledati da dobi vsak slovanski narod vsaj po jednega ali nekaj zastopnikov, ki poznajo zgodovino narodnega gospodarstva pri Slovanih, in ki bodo vsled tega znali odbijati predloge, ki so ravno nasprotne še sedaj živečemu duhu slovanskega gospodarstva, in ki bodo znali tudi pozitivno svetovati takó, kakor ugaja slovanskemu značaju in potrebam slovanskih narodov.

O slovanskem gospodarstvu pa se je treba baviti tudi po slovanskih novinah in časopisih v veči meri, nego doslej. Takó imenovani konservativni listi razpravljajo gospodarska vprašanja tudi med zapadnimi Slovani, toda oni posnemajo kritikovanje nemških in v obče tujih konservativnih listov; o slovanskem gospodarstvu ne zaslediš v njih predalih čisto nič. Slovasnko gospodarstvo je posebna zadača zapadnih Slovanov; najlaže dajo zgled za ta del Hrvati, ker pri njih niso sledovi še zamrli popolnoma, in so poročila še živa med njimi.

Obrtnija se dandanes popolnjuje tudi s tem, da združuje s praktičnimi potrebami tudi umetnost.

Narodi se spominjajo izdelkov in del iz prošlosti. Tudi Slovani imajo iz prošlosti svoje ali po svoje izvršene sloge (stile) bodisi v stavbi, slikarstvu, glasbi, ali raznovrstnem kroju in krojnem lišpu.

Na Moravskem in v Čelah delujejo praktično na to, da se stara umetnost oživlja med njimi. Obleko lepoticijo ženske s slovanskimi vzorci, ki so veke in veke stari; zgodovinske plese prirejajo posebne družbe; godba oplemenjuje in popolnjuje stare plese, stare napeve, in takó dobiva vezenje in glasba slovanski značaj, s tem pa se povračajo, oziroma gotovo povrnejo preprostejši, in kar je najvažnejše, n r a v s t v e n e j š i o b i č a j i v s l o v a n s k o ž i v l j e n j e p r e p r o s t e g a, k a k o r n a o b r a ž e n e g a n a r o d a. Naši pradedje so živeli n r a v s t v e n o p o š t e n o, d a s o v z b u j a l i o b č u d o v a n j e t u j c e v; s s t a r i m i, z a s e d a n j o d o b o p o p o l n j e n i m i o b i č a j i p r i d o b i z u n a n j e ž i v l j e n j e n e i z m e r n o n a n o t r a n j i v r e d n o s t i. Ta razlog je krepek dovolj, da bi vnel tudi takó imenovane konservativne liste na narodno delovanje v smislu oživljanja in razširjevanja starih običajev, davne slovanske umetnosti vsake vrste.

Najbolj bi oživela davno in pri nekaterih Slovanih še ohranjena slovanska umetnost vsake vrste, ako bi se zapadnim Slovanom povrnila cirilometodijska cerkev. Božji hrami bi dajali zato najlepše spodbude in največe prilike. Prava narodnost bi oživela, in Slovani bi se mogli posvetiti v resnici bolj kulturnemu življenju, ko bi jim cirilometodijska podelila največo oporo za ohranjenje narodnosti in jezika. Ta točka pa se malo ne povsod zanemarja pri zapadnih Slovanih, in latinizatorji, ki neumejo ali nočejo umeti, da so jih pridobili za službo in usluge tujim interesom, celó izpodkopujejo stremljenje po cirilometodijski cerkvi. Ta zadača zapadnih Slovanov potrebuje, da se ž njo bavijo takó imenovani konservativci. Poleg nacionalne avtonomije treba je v s p o r e d n o i m e t i p r e d o č m i t u d i r a z g o v a r j a n j e t o č k e o c i r i l o m e t o d i j s k i c e r k v i.

Inteligencija zapadnih Slovanov je bolj ali manj v javnih službah; pri tem opravilu jej ostaje tu in tam nekaj prostih ur, o katerih mnogokrat ne vé, kakó bi jih porabila primerno. Te moči bi razveseljevale sebe in koristile slovanskim narodom, ako bi se posvetile narodnemu delu. Nekateri bi nabirali in prirejevali narodno blago, torej zapisovali povesti in pesmi, ki so se ohranile med narodom; drugi bi opazovali in popisovali domači kraj, domače šege; bi zbirali prislovice, razne izreke in svojstvena zasukavanja v slogu raznih narečij ter s tem množili gradivo za pravi slog v pismenem jeziku itd. Taka opravila bi bila hvaležna in so zajedno potrebna zadača zlasti zapadnih Slovanov.

Z druge strani je nepreračunljivo, koliko mrtvih starin je še skritih in zakopanih po vseh zemljah, kjer so bivali nek d a j, in kjer bivajo še dandanes Slovani. Mrtve starine je torej potreba zbirati še nadalje intenzivno poleg živih starin.

Za nabiranje živih starin je sposobna intelgencija v obče, in kakor kaže Morava, so sposobne za nekatere dele živih starin sosebnó ženske. Na Moravskem imajo izobražene Slovanke največe zasluge pri zbiranju, oživljanju in popolnjenju živih starin. Za mrtve starine so pripravniši strokovnjaki, na prvem mestu zgodovinarji; teh je med Slovani mnogo, katerim so dali preveč opravila za zgodovino drugih narodov; zato je želeti, da bi se slovanski zgodovinarji pomnožili v bodočnosti. Iz Avstrije pošiljajo mlade zgodovinarje, sposobljene na Dunaju po lastnem zavodu za zgodovinarje, v Rim. V Rimu je mnogo listin in spisov, ki govoré neposredno ali posredno tudi o slovanski zgodovini. Želeti je, da dobe tudi mlade moči slovanskega rodu priliko, rabiti in izrabljati stara dela in stare spise, listine in rokopise za slovansko zgodovino. Učenjakom slovanskim se ponuja mnogo dela na polju starin, obče in kulturne zgodovine, jezikoslovja in lingvistike; na tem polju pa je razločevati nujno delo od onega dela, katero utegne čakati še rodove. Nujno delo je gotovo n. pr. izsledovanje zgodovine avstro-ogerskih in vseh onih Slovanov, katerim hočejo pokvariti zgodovino iz politiških vzrokov. Nekateri Slované hočejo kakor si bodi spraviti v področje tujih kultur in tuje politike; hočejo jih reklamovati s pomočjo popačene zgodovine. To zaprečijo najlaže slovanski historiki s temeljitimi zgodovinskimi deli, govorečimi o določnih dobah pojedinih slovanskih narodov.

Nujno je dokazovanje o zgodovini cirilometodijske cerkve med zapadnimi Slovani, ker se povratu te cerkve delajo zapreke pod vsakovrstnimi pretvezami s pomočjo tuje diplomacije, politike in novin, ki so v tej tuji službi.

Nujno je nadalje tudi racijonalno premišljevanje sistemov slovanskega gospodarstva v kmetijstvu in obrti, ker drugače se Slovani uničijo gmotno, ker se ne znajo in ne morejo boriti proti zapadnim sistemom obče ekonomije, in uže zaradi tega ne, ker je njih značaj preveč občuten za pravó, da bi mogel priznati za pravó, kar je krivično.

Bolj ali manj nujno je naposled uvajanje slovanskih običajev, kjer so se uže poizgubili in s tem kolikor toliko oslabili tudi n r a v s t v e n o ž i v l j e n j e.

Po vsem tem se zlasti zapadnim Slovanom vsiljujejo nujne zadače gledé na državnozborske volitve in zastopanje v državnem zboru tudi pravih predlogov o prestrojenju šolstva; nadalje o nasprotovanju duvalistiške oblike in s tem delovanja na zboljšanje narodnega in celokupnega državnega gospodarstva.

Delati je nepremično na izvršbo narodne avtonomije, a v veči meri razgovarjati se o cirilometodijski cerkvi, za katero se je iz različnih in skupnih vzrokov zanimati liberalnim in konservativnim strankam zapadnih Slovanov. V pomanjšanje tujega vpliva in oživljenje pravega življenja je treba delati praktično na povračanje slovanskih običajev in šeg; za praktične potrebe

je treba rokodelstvo in obrt popolnjevati s pomočjo slovanske umetnosti, in slovansko umetnost uvajati v obče življenje vseh krogov slovanskih narodov. Inteligenciji je nabirati raznovrstno narodno blago, da olajšajo delo učenjakom, katerim ostaje dovolj posla pri racionalnem predelovanju tega narodnega blaga. Strokovnjaki na zgodovinskem polju pa vidijo iz sedanjega položaja slovanskih narodov, katere dobe jim je obdelavati najpo-

prej; lingvisti naposled imajo dovolj opravka z materijalom, ki bi uničil tuji vpliv, kateri je stoletja slabil jezik in slog raznih slovanskih narodov.

Nekatere naštetih zadač so aktualne, drage pa take, da jih je izvrševati od leta do leta, torej tudi letos s povečano marljivostjo in pomnoženimi silami slovanske inteligencije. Naj bi pričeto leto pokazalo obilnih uspehov na vse strani!

Stremljenje k vstoku.

Poslednje leto ponavljajo se v ruskej periodičnej literaturi čedalje čašče in vedno z večjo silo protesti proti nemški kolonizaciji v Rusi i. Cela vrsta člankov g. Velicina v „Ruskem Vestniku“ nagledno, s statistiko v roki, dokazuje kako pospešno raste in bogati nemški element v južnih delih Rusije, kjer Nemci z vsakim letom pridobivajo cele stotine ruske zemlje v svoje roke; denarjev, da bi jo kupili, imajo dovolj sami, poleg tega pa jim pomagajo razna pangermanska občestva v Nemčiji, katerih cilj je, Slavjane izrinuti iz njih zemelj, „sei es mit List, sei es mit Gewalt“, kakor odkritosrčno zavajlja ustav jednega teh občestev.

Proti člankom g. Velicina opolčila (oborožila) se je najprej „St.-Petersburger-Zeitung“, organ raznih prišlih in okrmivših se v Rusiji Nemcev, ki pa dobiva — risum teneatis — subsidijsko od ruskega praviteljstva! Ruski oficialni organi so molčali; samostojateljni (somostalni) časniki pa pridolžujejo (nadaljujejo) nabirati date v potrjenje člankov g. Velicina, za katere je uže tudi praviteljstvo obrnilo svoje vnuimanje (pozornost).

Dočim se slavjanski kolonisti v Rusiji asimilujejo s sorodnim jim ruskim narodom — Čehi v Volinji po cele stotine sprejemajo pravoslavje — ostajajo Nemci-Nemci. Kot taki pa imajo povsod jedno navado: z jedne strani izsesavati poslednje soke iz okolice, kamor jih je Bog v svojej neizpovedljivej previdnosti poslal na kazen Slavjanom, in prezirati prvotne žitelje, z druge strani pa skerbé s svojstveno nemškemu elementu energijo in frivolnostjo, vleči prosti narod na svojo stran. V viših krogih imajo ti prišleci vselej kakega zastopnika, in čuditi se mora človek, da imajo ti zastopniki sploh kako besedo v državi, ki je par excellence slavjanska.

Dočim je g. Velicin razgrnil vso žalostno podobo nemškega „Dranga“ na jugu Rusije, peča se g. Liprandi*) z jugozapadanim delom te države. V nedavno izšedšej v Kijevu knjigi „Kak ustanovitj mirnoje zavojevanije naših okrajnj?“ g. Liprandi riše hod nemške kolonizacije v Volinji.

Pisatelj te knjižice tvrdi, da si Nemci Volinji niso izbrali „slučajno“. Oni zaseljujejo pogranični (obmejni) kot ruske zemlje po gotovem načrtu. Tu so si osnovali svojo operacijsko točko in odtod razlivajo se po vsem jugu Rusije. Ako hočejo

kupiti kako posestvo, ki leži v tej operacijskej točki, niso jim previsoke nobene cene. Tako imamo v ujezdih Dubenskem, Novgrad-Volinskem, Kremeneskem in Rovenskem ogromne kose nemške teritorije; v Volinjskej guberniji imajo Nemci 620 tisoč desetin zemlje, to je četvrti del vseh kmetskih posestev te gubernije, a na vsem jugozapadu spada deseti del zemlje njim.

Presolilo se je Nemcev v te kraje poslednja leta jako mnogo, in če prištevamo sem naravno rast, vidimo, da jih je v 1861. letu bilo 13.025, v 1890 letu pa uže **75.800!**

Postopajo oni tako-le. Kak bogatin kupi veliko posestvo, zdrobi ga na majhne kose, in na teh koščkih pojavljajo se Nemci kar „bei nacht und nebel“, kakor gobe po dežju. Izsesavši svoj kos, kolikor se le dá, rinejo se dalje v sredino Rusije, na jug, na njih mesto pa se iz „reicha“ javljajo drugi akotniki-kulturonosci.

Imena ruskih vasij predeljujejo se torej v razne dorfe, thale-heime i. t. d.; ruski delavci začenjajo lomiti po nemški, ruski mužíki Nemcem prodajajo ali pri njih kupujejo — in tudi začenjajo govoriti po nemški. No kar je čisti absurd, ruske narodne škole področja ministerstva narodne prosvete, prehajajo v nemške roke! Številke govore najboljše. Iz državnih narodnih šol je v Rovenskem ujezdu ruskih 15, nemških 32; v Luckem ruskih 22, nemških 52; v Novgrad-Volinskem ruskih 22, nemških 71; v Žitomirskem ruskih 28, nemških 83!!

Vprašanje o nemških školah, govori g. Liprandi, je vprijoče. Vsled ukaza 1887. leta prešle so vse nemške škole (privatne do takrat) v področje ministerstva narodne prosvete, in ukaz terja, da se morajo vsi predmeti, razen zakona božjega, poučevati na ruskem, državnem jeziku; no dozdaj navzlic ukazu, vede se prepodavanje po nemški; rusk jezik pa iz šole razni „lehrerji“ in pastori nesramno pehajo ven. V nekaterih školah videl je g. Liprandi poljske knjigei no tiskane švabahom; to se dela, da bi se otroci Poljakov bolj lahko germanizovali; kajti v svojej slepej strasti Poljaki pošiljajo svoje otroke rajši v nemško-luteranske škole (katolikov-Nemcev tam nikjer ni), nego v slavjansko-ruske. Ti „vrli“ katoliki v luterstvu in nemštvu ne vidijo opasnosti za svoj katolicizem in polonizem, pač pa v pravoslavju in v ruskem jeziku. Vidno je, da je njih sreča vera in do-

*) G. Liprandi je „čimovnik osebnih poručenj“ Kijevskega generalgubernatorja, sin izvestnega generala v krimskoj vojski.

moljubje popolnoma neizvestno. Naj bode Rus s kakoršnimi nedostatki hoče, vendar je on Poljaku kot Slavjanu brat, in naj fanatični latinizatorji govore, kar jim je ljubo, vendar je pravoslavno veroizpovedanje katoliškemu za dobrih 99 odstotkov bliže, nego lutersko krivoverje. Tem ne manj Poljaki, ti „goreči katoliki“, ti „iskreni domoljubi“, ti nedolžno preganjani v Rusiji „nesrečneži“ svoje otroke pošiljajo v šole, kjer ima prvo besedo luterski pastor, luterski „lehrer“, kjer je večina otrok luterskega krivoverja, v šolo, kjer vlada Slavjanstvu in katolicizmu eminentno sovražni duh. Ta duh se vsaja v srca slavjansko-katoliških poljskih otrok; no roditelji mislijo, da jim kdo veruje, ako trdijo da pošiljajo svoje otroke zato v nemško šolo, ker so tam učitelji boljše. Vidite-li, v ruskej školi uči katoliški zakon božji poljski svečenik pa ruski, in to je dovolj! Fanatizem raji prepušča otroke odgoji luterskega pastora, raji vidi da se v školi ne uče zakona božjega, da bi le k „Moskalu“ ne hodili!

Lehko si misli nepristrastni čitatelj, koliko je vreden katolicizem teh Poljakov, in koliko bo vreden katolicizem njih otrok. In če se pomisli, da g. Liprandi ni v jednej školi ni našel slike ruskega carja, in da nijeden učenec ni znal, kako je ime ruskemu carju, da pa je vsak učenec odlično beglo povedal ime nemškega cesarja, koliko je star, koliko je star Bismark i. t. d., sodi se lahko, kaki državljani bodo ti Poljaki, in kaki državljani so njih reditelji, ki v latinizatorskih lističih vseh jezikov in vseh držav javkajo, kako jih Rusija pritiska. Več kot gotovo je, da je ruski car po velitelj ruskim Poljakom, kakor nemški nemškim; sv. apostel Pavel pa v pismu k Timoteju naroča, „tvoriti molitvi, mole nija, prošnja i blagodarenja za vsja čeloveki, za carja i za vseh, iže vo vlasti sutj, da tihoje i bezmolvoje žitijē poživēm vo vsjakom blagočestiji i čistotē. Sijē bo dobrō i priyatno pred Spasiteljem našim Bogom“.

Ti prišleci Nemci trgajo poljske otroke iz naročja matere Cerkve in iz naročja države; oni ubijajo v njih verski

in patrijotični duh in pripravljajo jih godnimi k popolnemu absorbovanju nemške ideje. Kdo je temu kriv? Nemci? Nikakor ne! Z njih verskega in narodnega stališča postopajo oni popolnoma naravno; oni se dajo opravičiti, posebno, ako se ima v vidu njih nenasični želodec. No z nobenega stališča ne dajo se opravičiti gori imenovani Poljaki, ni s stališča poljskega, ni s stališča katoliškega, ni s stališča poštenega državljana ruskega, naj si bode katere koli narodnosti. Neoprovgljivi fakt je, da v noben ej državi Poljaki ne živē tako pokojno in dobro, kot v Rusiji, se ve da masa poljskega naroda. Ako pa se vidi svobodno življenje v tem, da se zatira in prodaja Židu poljski „cholop“, in da se besno proganja unijatski in pravoslavni Rus, to se ve da se ruskim „szlach-cziczem“ morajo sljine cediti po polnih piskrcih zamejnih „stanzkov“.

Kako pri najstrožem nadzoru ruskih oblastij postopajo Poljaki in prišli Nemci s prostim poljskim kmetom, katerega oni dozdej zovejo „bydlom“ (živina), to najlepše dokazuje emigracija v „Braziljo“, in nje nemško-židovski agenti katere je nedavno ruska policija posadila pod ključ. No o teh pritiskanjih latinizatorji modro molčē, danes ali jutri pa povedō svojim glupim ovcam, da ruska vlada „Poljake preganja“.

Postopanje nemških prišlecev v Rusiji nagledno kaže, kako bode delovala med Slovenci zloglasna „Südmark“; to tudi daje zaključiti, kdo bode Nemcem pomagat. Zato e sveta dolžnost vsakega Slovenca dose gati vse, kar bi nas moglo ograditi od te povodnji. Greh bi bilo črtiti Nemea, ki nam daje, kar je naše; no ravno tako grešno je gladiti kakorkoli si bodi pot politikom pangermanskim. Tega greha mi na našej duši nimamo: na nas se nemški in židovski časnikarji kot na jedinomišljenike nikdar niso še sklicevali; od take sramote nas je Bog ohranil. Ta sramota je pala na delož le onim, katerim je mesto pripravljeno na „lončarjevej njivi“.

Roščin.

O kritiki dra. Mahniča.

III.

K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani namamišljenemu.

(Dalje).

Gledē na celibat duhovenstva. (Nadaljevanje) — V rimski cerkvi se je zdelo papežem primerno, v ostalih cerkvah jedino gledē na škofē uvedeno brezzakonstvo (neoženjenost), raztegniti tudi na vse druge kategorije duhovenstva, katere se v vstočnih cerkvah ne smejo več ženiti po doseženem posvečevanju; in k tem se prištevajo poleg onih, ki so udeleženi viših posvečevanj, tudi hipodiakoni (poddijakoni).¹⁾ Da pa se

je v rimski cerkvi celibat vseh duhovnih udeleženih viših posvečevanj, uvedel kmalu po prvem ekumenskem koncilju, je razvidno ne le iz dvojih papeških listov, h katerim se še povrnemo, ampak po vsem zanesljivo iz 13. kanona Concilii Trullani, kateri gledē na zakone (ženitve) duhovenstva postavlja normo ali določbo, odgovarjajočo Canonibus Apostolorum ter najbrezobzirniše obsoja v rimski cerkvi uvedeni celibat duhovenstva, da, odstranjanja ga naravnost in izreka

Službo klerikov, ki imajo quatuor minores ordines, utegnejo opravljati tudi oženjeni, ako ni neoženjenih; kajti Concilium Tridentinum sess. XXIII: de ref. c. 17 je določil: „Quod si in ministeriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici coelibes preste non essent, sufficere possint etiam coniugati vitae probatae, dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, qui tonsuram et habitum in ecclesia gesticent.“

¹⁾ To je najbrže dalo povod, da se je hipodijakoniat od XII stoletja naprej prištel k višim posvečevanjem.

celo kazni odstavljenja tem, ki se ga držé,²⁾ v tem ko pa se papeži niso lotili ničesar, da bi celibat duhovenstva, kateri je ritualno svojstvo rimske cerkve, zasadili v druge cerkve.

Se ve da večsili izražajo mnenje, da rimski apostolski stol bil uže od IV. stoletja celibat duhovenstva uvedel ne samo v rimski cerkvi, ampak zaukazal za skupno cerkev, dà, izrekel celò neprizanesljivo kazni odstavljenja proti oženjenim svečenikom, dijakonom in poddijakonom, ako bi se ne ločili od svojih žen. Ali ti, ki zagovarjajo to misel, sklicujejo se v tem pogledu jedino na list papeža Siricija (Siricius, 385-398) do Tarragonskega škofa Himerija (Himerius), kakor tudi na list papeža Inocencija I. (402-417) do Tolosanskega škofa Eksuperija (Eksuperius), torej v vsem na dvoje papeških listov, ki sta vrhu tega pisana na posamična škofa (jednega španskega in jednega galskega), kar absolutno ne zadostuje, tudi ko bi se ne moglo čisto nič ugovarjati proti avtentičnosti teh listov.

Važnejši bi bil, včasih takisto z istim namenom navedeni list svetega papeža Leona Velikega do Anastazija Tesalonskega (Salonichi, Solun), ker ta škof je bil v svoji lastnosti kot namestnik papežev (Vicarius in Illyrio) predstojnik veleobširnemu ozemlju, katero je poleg današnja selišča Jugoslovanov obsežajočega Ilirika v ožem smislu, zajedno obsejal pokrajine Epir, Tesalijo, Ahajo, Macedonijo, Misijo, Dardanijo, Dacijo in Panonijo, torej mnogo metropolij. No vsebina tega lista³⁾ ne govori za ta mnenja, ampak zoper ista. Ako namreč Leon subdijakonom prepoveduje stopiti v zakon in zahteva od metropolitov, da naj ne ordinujejo lajkov, ne mož dveh žen (bigami), ne mož, ki so se oženili z udovami (viduarum maritimi), ampak duhovne brez graje v škofo: pripoznava

²⁾ Vsebinska kanona je bistveno naslednja: „Ker v rimski cerkvi, kakor smo zvedeli, zapovedujejo onim, ki se imajo posvetiti v dijakone ali svečenike, ločiti se od svojih žen: dovoljujemo mi na podstavi sporočenega apostolskega zakona (zapovedi), da zakonsko skupno življenje duhovnih ostane po zapovedi tudi v bodočnosti, da se torej ne razveže njih razmerje k njih ženam, in ravno tako da se ne zavira njih spolno združenje o primernem času. Ako je torej kdo vreden posvečenja v poddijakona, dijakona ali svečenika, tega naj pri povzdignjenju na tako duhovno stopinjo ne zavira njega zakoniti zakon (oženjenost), da ne pridemo v položnje, da bi sramotili zakonski stan, ki ga je ustanovil Bog in blagoslovil s svojim prihodom med nas. Kajti glas evangelija kliče: Kar je tedaj združil Bog, naj človek ne loči. (Matth. XIX., 6), apostol pa uči: „Častitljiv bodi zakon vsem, in zakonska postelja bodi neomadeževana!“ (Heb. XIII: 14) in potem zopet: „Ako si zvezan z ženo, ne išči razveže“ (I Cor. VII. 27). Sicer pa poznamo naredbo škofov, ki so se zbrali v Kartageni v namen čistosti življenja duhovnih; vsled te naredbe se imajo Najsvetejšega, dotikajoči se poddijakoni, dijakoni in svečeniki vzdržati od svojih žen v čas, ko so v službi... Ko bi se pa držnil kdo, proti kanonom apostolov, kakega svečenika, dijakona ali poddijakona siliti v razvezo njih zakonske zveze ali v odrečenje od spolnega združenja z njegovo zakonsko ženo, ta naj se odstavi. Ravno takó pa naj se izključi od vsakaterih bogoslužbenih opravil vsak svečenik ali dijakon, ki bi pod svetohlinskih pretvezani odgnal svojo ženo, in naj se odstavi, ako bi ostal pri tem.

³⁾ Isti list sporoča tudi v tom I conciliorum omnium Fr. Laurentius Surius Carthusianus Köln. 1667. pag. 793.

neomadeženost samo jedenkrat z devico oženjenih svečenikov ali dijakonov in v obče varuje le čistoto v vikarijatu (Vicarius in Illyrico) gospodujočega grškega obreda, kateri, kakor je bilo dokazano uže zgoraj, ne trpi⁴⁾ v kleru bigami in viduarum mariti, poddijakonom pa tudi ne dovoljuje stopiti v zakon.⁵⁾ Odločilno v tej kontroverzi je vsekakor to, da rimski apostolski stol, kateremu so mogli ravno tako malo neznani biti dogodki pri prvem ekumenskem koncilju, kakor zunaj rimske cerkve običajni zakoni (ženitve) svečenikov, dijakonov in poddijakonov, vendar v tej vsakakor važni, življenja narodov tudi zunaj cerkvenega področja dotikajoči se zadevi celibata ni izrekel nobene razsodbe, s konciljem ali brez koncilja, ki bi vezala skupno cerkev ali tudi le vse partikularne cerkve zapada. Rimski apostolski stol bi pa tega vendar ne bil opustil, ako bi bil imel namen, v rimski cerkvi uvedeni celibat duhovnih zasaditi tudi v druge cerkve. Pri takem do cela neopravičenem predpolaganju bi se v V. stol. tak papeški list, kakor je zgoraj navedeni, dopapeškega vikarija (Vicarius in Illyrico), mogel nahajati ravno takó malo, kakor mišljeni 12. ali 13. kanon na koncu VII. stoletja zborujočega Concilii Trullani. Saj kanon 12. se obrača proti onim škofom sosebno izrecno imenovanih libijskih in afrikanških (kartagenske) cerkvenih po rajin, kateri se niso hoteli ločiti od svojih žen, ki so jih imeli v svoji prejšnji lastnosti kot svečeniki pri sebi. 13. kanon pa nas poučuje, da do cerkva vstopa se ni nikdar iz Rima stavila tudi samo zahteva, da bi uvedle celibat duhovnih pri sebi; drugače bi se bil kanon s. liceval na tako zahtevanje ali celò na dotično papeško naredbo, pa bi ne bil kazal na izjemno uvedenje celibata jedino v rimski cerkvi, kot nekaj, kar se je dalo očetom koncilja na znanje.

V navedenem kanonu je takisto sklicevanje na običaj afrikanške cerkve, oziroma razlaganje, kakò ondi razumevajo zdrževanje duhovnih od svojih žen;⁶⁾ to sklicevanje, oziroma

⁴⁾ To izrecno zaukazujejo kanoni apostolov 17 in 18.

⁵⁾ 6. kanon Concilii Trullani zaukazuje, da svečeniki in poddijakoni, ki so rajši v zakonskem stanu, naj stopijo v zakon, predno dosežejo posvečenje za poddijakona.

⁶⁾ Kartagenski konciljski sklepi so v popolnem soglasju z razpravami Concilii Trullani, dostajajočimi se zdrževanja duhovnih od svojih žen. Kajti še prav posebe zdrževanju duhovnih odločeni kanoni 3, 4 in 34 nikakor ne zahtevajo od duhovnih, da bi se isti ločili od svojih žen, ali te zapodili od sebe; po besedah teh kanonov je temveč izvajati ravno nasprotno. Kanon 3. namreč motivuje zdrževanje s tem, da, sporočeno od apostolov, je bilo običajno od nekdanj, kar pa bi bilo v protislovju z naukom apostola Pavla (I Tim. III: 2, 12 in Tit. I: 6), kakor tudi 5. kanonom apostolov in s postopanjem prvega ekumenskega koncilja, utemeljenim na sporečilu, ko bi ne bilo govora samo o začasnem zdrževanju duhovnih, po meri njih uporabe ali opravlja, torej popolnoma takò, kakor pri starozaveznih svečenikih. Nadalje zahteva kanon 34, da naj se duhovni, od poddijakona navzgor, zdržujejo svojih žen, kakor da bi ne imeli istih, torej so jih imeli pri sebi, imeli pa so se jih zdrževati po načinu starozaveznih svečenikov začasno, kedar so bili v službi pri najsvetejšem opravilu. Kot popolnito je pri tem poštovati še določbe o vedenju in nadzorovanju

pojasnilo pa podaje dokaz, da papeži celibat duhovnih kakor je bil uveden v rimski cerkvi, niso marali udomačiti zunaj rimske cerkve, in to niti v provincijah rimskega patrijarhata.

V obče je bilo vedenje rimskega apostolskega stola gledé na celibat duhovnih popolnoma isto, kakoršno smo označili zgoraj gledé na post. Papeži, ne da bi se dali niti v najmanjšem motiti po sklepih Concilii Trullani, varovali so celibat duhovnih, kateri je ritualno svojstvo rimske cerkve; ali tudi ugovarjali niso nič proti držanju starega običaja, kakoršen je našel in pustil uže prvi ekumenski koncilj v IV. stoletju. V tem ko se je torej v rimski cerkvi ostro varoval celibat duhovnih — le glede subdijakonov je bilo celó do XII. stoletja nekoliko omahovanja, — nahajamo oženjene duhovne vseh stopinj izključno do škofa ne samo v vseh cerkvah vstoka, ampak tudi na zapadu, kjer in dokler se je bil ohranil ali grški obred (v južni Italiji in v ilirskem vikarijatu), ali pa je vladal temu popolnoma podobni špansko-galickanski (tudi špansko-gotiški, galickansko-gotiški ali ambrozijanski imenovan) obred, kar je bilo dejanski v gorenji Italiji, Galiji, Španiji, na britiškich otokih, v Skandinaviji in v Germaniji, kolikor se je bila odpovedala poganstvu.

Še le po meri odstranjenja grškega, kakor tudi špansko-

otrók škofov in duhovnih v obče, o čemur govoré kanoni 18, 30 in 4'; potem pa, kakor je očitno, do škofov obrnjeni opomin 20. kanona, po katerem je napotiti lektorje (kleriki, ki se spoznavajo vrednimi nižih posvečevanj), takoj ko dosežejo polnoletnost, da ali vstopijo v zakon, ali pa da storijo obljubo čistosti. Se ve da nas poučuje zadnji odstavek 81. Katakarskega kanona, da so bile v afrikanski cerkvi gledé na zdrževanje duhovenstva navade, katere so se razlikovale druga od druge; ali ta okolnost naj so si bile razlike kakor koli nebitne, kaže ravno brezdvombeno, da gledé na celibat ni rimski apostolski stol dal nikakih določeb ali ukazov za afrikansko cerkev, spada očó k rimskemu patrijarhatu, temveč je pustil dotične navade, kakor so nastale po meri krajnih razmer.

Židi v Rusiji.

Po stari navadi: Veselo novo leto! Dá, bo li bolj veselo, nego je bilo preteklo, bo li bolj plodorodno, nego je bilo minulo? Ne mislim... Je preveč starih grehov kateri se plodé od leta do leta, od roda do roda... Govorimo o globokih ranah, katere so vsekali Rusiji razni antidržavni elementi, med kojimi Žid in Nemeč zavzimate prvo mesto. Novo leto pričnemo najprej z Židi.

Scheffel neki pravi:

O wie oft erquickt im Leben
Mächt'ger uns ein ferner Schein als
Reiche Fülle des Besitzes!

Ta „mächtiger Schein“ zablistel je nedavno našim Židom iz Londona. Tam je Londonski lordner sezval mnogoljudni miting za „svete pravice“ ruskega Židovstva! Angleži so torej na ves svet pa le zatrobentali o „svetih pravicah“, o

galickans'ega obreda po rimskem obredu, katero odstranjenje, kakor si pridržujemo dokazati spodej, se je izvršilo z večine brez sodelovanja, dá, celó proti nameri rimskega apostolskega stola po Karolu Velikem in njemu sledečih rimsko-nemških cesarjih, kakor tudi po drugih vladarjih, iz političkih vzrokov, ne brez rabljenja sile, — še le potem, pravimo, moral se je, kakor naravno, tudi celibat, ki ga je poštovati kot svojstvo rimskega obreda, presaditi iz rimske cerkve v ostale cerkve. S to potrebo ali silo so računili papeži Nikolaj II. (1058-1061) in Aleksander II. (1061-73), posebnó pa Gregor VII. (1073-1085) in Urban II. (1088-1099). Ker pa so se njih naredbam silno upirali povsod, bil je I. Lateranski koncilj (1122) in kmalu potem tudi II. Lateranski koncilj (1139) prisiljen, celibat duhovnih zopet strogo zapovedati, in pri navedenih obojih konciljih dogovorjene določbe so ostale tudi vsled sklepa Concilii Tridentini Sess. XXV. de reform. c. 14, oziroma se je v rimski cerkvi od pradobe običajni celibat duhovenstvu zapovedal enakomerno za vse cerkve zapada.

Vendar papeži niso dovolili nikdar, da bi se ravno mišljenje, na udomačenje celibata duhovnih v vsej zapadni cerkvi obrnene naredbe raztegnile na vstočne, specijalno v našem cesarstvu močno zastopane katolike slovanskega in romunskega obreda, ker kot papeži ne samo latinskega, ampak tudi vseh ostalih nacionalnih obredov, po tem svojem vzvišenem poklicu niso mogli, da bi vseh enakomerno ne poštivali za vredne svoje mogočne zaščite. Duhovenstvo katolikov našega cesarstva, ki imajo slovanski ali romunski obred, uživajo do današnjega dne zakonsko življenje, kakor tudi številno potomstvo, ki je jedro prebivalstva s temi obredi, in to samo za se govoreče dejstvo je pač primerno postaviti v pravo svitlobo blago delovanje rimskega apostolskega stola, katero poštevata nazore in potrebe vseh narodov enakomerno!

(Dalje pride).

„človečnosti“, o „tiranstvu“ i podobnih fletnih rečeh albionskega hinavstva i kovarstva... Mislijo, da še vedno živé dobri stari časi, ko je samo trebalo kakemu hinavcu zatrobentati za rusko mejo, i ruska vlada je takoj uslišala trobente glas, da bi slovela za „človečno“ i „prosvetljeno“... Da, tak, da ne tak!... Rusija sije postala svoja gospa, daje si sama svoje postave, postave ruske. Rusija polagoma koraka, pa koraka tvrdo, negledé na velikanske ovire, katere ji stavi evropski zapad, da si bi celó v podobi londonskih trobentačev „svetih pravic“ i „človeštva“... Iskrenemu prijatelju slovanske Rusije pač srce radostno igra, ko bere, s kakim družnim odporom je srečala vsa ruska žurnalistika Londonsko komedijo; ponavljamo: rusko novinarstvo, iz kojega navedemo tak primerček: „Skrbnost Angležev, kateri so spravili na beraško palico prebivalstvo bogatega

Hindostana i Egipta, pojé z opijem naseljenje Kitaja, so ugonobili kakor škodljive črviče domače prebivalstvo Avstralije i pod vidom priostanove ali ustanovitve trgovine s črnimi jetniki uničujejo bezčlovečno mnogobrojna plemena Afrike — ta angleška skrbnost, pravimo, je pač gimljiva. Komu ni znana cena angleške filantropije! Če pa prešinja Angleže uže taka nega (skrb) i ljubezen k našim Židom, priporočamo mi jim naslednji prekrasni (prelepi) načrt: naj vmesto platoničnih protestov, kateri angleškega žepa ne veljajo ni poknena groša, dokažejo židofilska sočutja dejanski. Kakor je znano, Anglija ne more nasiti svojega irlandskega prebivalstva, mi redimo svoje Žide, da si nam so tegotni. Vidite, kako prelepo mi moremo pobotati se z Angleži na podstavi vzajemnega obmena (zamene)!

Daj nam Anglija 3 milijone svojih lačnih Irlandcev, mi jim najdemo mesto, zemljo i hrano; jugozapad Sibirije pač nevoljno čaka trudoljubivih rok; od sebe pa predlagamo za vsacega Irlandca ne po jednega, a po dva Žida. Taka mera oblehči našo zapadno okrajno, Angličane pa dobe maso „nadarjenega plemena“.

Zdaj ima Anglija dva židovska ministra, Hošena i Yormsa. Sedaj more si sestaviti ves svoj kabinet iz židovskega plemena. V mesto jednega znamenitega diplomata, Drumona Volfa, Anglija tedaj more napolniti vsa svoja diplo-

matična mesta z ljudmi, kateri nimajo samo „nemnogo filosofije“, no i „nemnogo vesti“. Konečno more si Anglija po znani prerogativi krone, nadelati ne samo lorda mera, prelep ostanek srednjevekevega pavlišta, no i vse lorde svoje iz Vilenskih i Šklovskih Židov, iz kojih uže zdaj tako mnogo smatra se za barone...

Ta preživa replika sliši „Nov. Vr.“ št. 5306. V „Mosk. Ved.“ pa piše o židovskem vprašanju največ i najbolj jedrnato gospa Olga Novikova, rojena Kišejeva, piše pisma iz Londona, kjer živi. Koliko grenke istine je v teh pismih za vse židoljubce, posebno pa za Londonskega lorda-mera i njegove pristaše! Se ve da ta pisma imajo velik vpljiv na angleško novinarstvo, v kojem so mnogo kateri judofili drugače spregovorili... A sarkazem gospe Novikove v prvorazrednih angleških listih, kakoršni so „Tim.“ i „Dal. N.“, provzročil je v židovskem gnezdu strašno burjo... Da, tudi tem ljudem ne gre vse tako iz pod rok, kakor bi si želeli. O tem do očevdnosti svedoči strašni proval, kateri so nedavno pretrpeli v Moskovski odvetni (pravniški) komori, katero so hoteli ožiditi, pa dobili so na silo samo dva glasa, dasiravno so se silno napenjali! Pomni, zlato tele! Moskva še dolgo ostane zlatoglava...

Božidar Tvorcov.

Ruske drobtinice.

V Rusiji slišijo se tožbe, da je odvetništvo palo. Jedni pravijo, da je žalostno prikazen zakrivila šola, „katera ne zna dati mladeži naravne trdosti“, in pa oni temni ljudje brez omike in razvitja, ki znajo bližnjega le guliti. Bili so časi, ko se je znanost v Rusiji naravnost „obožavala“, posebno pa prirodne znanosti in se širile med mladežo razne teorije, posebno ona glosovita o borbi za obstanek. Takrat je obožavanje teh znanostij dohajalo kar do — malikovanja, in kdor bi si bil upal le opaziti, da ni vsaka teorija že prava znanost, bil je mračnež, nevednež. In glej čudno ironijo! mladi, nezreli učenci slavili so Darwina, da je on dokazal, da je človek „od opice“. Zavladali so bili v ruski inteligenciji, posebno v 60-tih letih, grobo-empirični nazori o znanostih tako, da je vera stavila se v nasprotje znanosti in se le preveč stavi še sedaj za ono lahkoumno površnostjo, katero se povsodi tako rada šopiri. „V naši inteligenciji odgajilo se je prepričanje, da omikan človek ne sme biti verujoči, da je vera le za nevedno ljudstvo. Pa vendar znanost sama na sebi ne more dati osnove in podlage za npravne zahteve, za npravno dolžnost“. Ker je obožavanje znanosti iztisnilo vero in širilo moralno razpuščenost, „morala je sama znanost iskati razne teorije, da opraviči rastočo razpuščenost“. S takimi teorijami so sebe in svoje slabosti opravičevali jedni, ker jim je bil zamolčal v srcih glas moralnega čutja, jedni, čuteči potrebo tega čutja, pa so iskali v raznih teorijah utilitarizma (po Mill-u) i. t. d. neko podstavo za življenje, vse pa za to, „ker je naša inteligencija glede filozofije in bogoslovija strašno nevedna, ker ne razumeje kristijanstva in njegovih svetih nauk“. Površne teorije, če se tudi imenujejo globoko filozofske, „so slaba podpora v življenju“. Brez dvojbe je potrebna, jako potrebna — prava resna znanost. Ali samo znanost ne bode rešila človeške npravnosti. Le visoko, iskreno versko čutje in globoka, široka znanost morejo dati človeku neštevilna blaga“.

Ali ne vidimo tudi pri nas, da suha znanost sama po sebi ne oplemenjuje, ne blaži, da mari goji ošabnost, katero je tem večja in predrzneja, čim bolj je suha ona znanost, čim menj globoko je osvojena ta znanost, čim menj budi široki pogled na človeško znanje v obče, čim menj budi potrebnost druge tako ali celo bolj važne sile, bodreče, blažeče, okrepljujoče naše moralne sile?

V Londonu je izšlo delo grofa S. N. Tolstega: Delajte, dokler imate svetlobo (ev. Janeza gl. 12, v. 35). Vsebina je ta: V Tarsu (v Kilikiji) živi za cesarja Trojana in njegovih naslednikov draguljar Juvenal, bogat in spoštovan. Ne veruje, da so cesarji, — bogovi, niti da so v obče bogovi, — radi ljubega mira pa se klanja tem in drugim ter tako živi precej srečno, ker nima veliko potreb. Njegov sin Julij pa ima okusov in potreb tem več, če tudi je še le 20 let star. Njegov bivši součenc Pamfil je kristijan in mu pripoveduje o življenju v mali naselbini nedaleč od mesta tako lepo, da Julij hoče obiskati to naselbino. Ali vesela mladež v Tarsu vleče ga v vrtinec strasti, in on porablja — naselbino.

Ženske in druge zabave stojé mnogo, prepira se z očetom, da mu ne daje dovolj — denarjev. Brez sredstev domisli se prijatelja kristijana in gre k njemu. Na poti pa sreča učena zdravnika, ki mu pravi, da bode tudi med kristijani nesrečen, če se ne osvobodi od prevelikih strasti in ne ženi. Julij se vrača v grad in jemlje za ženo bogato, mlado, lepo dekle. Srečen je, ali ne popolnoma. Tovariš mu veli, da kristijani jemlje žene ne samo za radosti, one so jim tudi — sestre. Tega Julij ne razume, pa si tudi ne beli glave, a žena stara se in se ve ni lepša, mari — dolgočasija. On dela, zabavlja se, pa vendar se — dolgočasi tako, da hoče celo z ženo vred prestopiti k kristijanstvu. A zdravnik ga zopet odvarja od tega, govore mu, da naj strasti — premeni. Julij posluša, postane častihlepen, ljubi otroke in — denar. Ali njegovi sinovi

tratijo denar, veselé se še bolj neumno, nego se je on nekda, a njega sovražijo in prezirajo še bolj, nego je on bil preziral svojega očeta

Nesrečen in vdovec gre nazadnje h kristijanom. Pošiljajo ga v vinograd na delo. Ali prihaja — prekasno: drugega dela ni, le odrezano trnje more pobirati. Žalostnega tolaži glavar naselbine: „Delaj tam, kjer nahajaš delo, moj sinko. Saj pravo za pravo ni važen plo d dela, mari ta zadovoljnost, katero nahajaš v delu“.

Čitatelj pač vidi, da je to neka suha praktična filozofija, ne duh kristijanski, posebno ne v duhu prvih kristijanov. To pri nas pač vsakdo ve, če je le nekaj čul iz kršč. nauka, ki nas uči „da imamo vsako delo, vsako besedo in misel vse življenje posvetiti

—

Varuj te Bog, slovanski svet!

Povsod se dvigajo zatave,
Preteč otrokom majke Slave.

Nastane s časom strah, trepet,
Nikar ne bojte se, Slovani,
Napadov tujih vedno brani,

Varuj te Bog, slovanski svet!

Молим ти се, лијени истини милостиван Боже, молим ти се и поклоним ти се и препоручујем по Христову закону. Боже ми не дај смрти, покоја без лијене српске наредбе. Заклони ме, Боже истини, зла часа и зла сахата и удеса. Воже ти мени истини подај добри час, добри глас, добру срећу и јаку нафаку. Лијени свеци апостоли, који сте код драгог Бога, молитe истинога Бога за нас и за нашу грешну душу, јер смо ти грешници, Боже. Поживи

—

ЗАВЕТ.

Србин сам, Србин, срцем и телом
У срцу муња у руци гром:
За сваког оног ко дрзне само,
Да прети милом народу мом.

Србин сам, Србин, са душом целом,
У души љубост, чедности жар:
За оног, који принесе жртву
Народу милом мом на олтар.

Србин сам, Србин: ево вам срца
Нека вам буде залог за срам:
Ако би икад згасно се само
За мило Српство у њему плам!

V „Bosanski Vili“, broj 15, 1890.

—

Bogu“ To je gotovo kristijanski ideal. In že jedina volja, da mu se približamo, je neizmerno viša od one suhe praktične modroti, saj taki volji sledé tudi dela. In ravno dela so bila v onih prvih kristijanskih časih tako vzvišena, tako genljiva, da so pridobivala bogataše in reveže, ona so jim ogrevala srca in daše za nova dela ljubezni in požrtvovalnosti, ona so dala življenje, rast in moč mogočnemu drevesu, ki je rodilo obilo najlepšega sadja, drevesu, katero imenujemo — svoje krist. kulturo. Da tega ni bolj poudaril Tolstoj, je gotovo nekako čudno, pa zato je povest neglede na slikovitost precej — suha

—

Božidar Flegarić.

Varuj te Bog, slovanski svet!

Kjer v domovini je nesloga,
Tam blagoslova ni od Boga,
V njej narod, ko zvenel je cvet,
Cvet zamorjen po mrzli slani
Domačega razpora brani,

Varaj te Bog, slovanski svet!

Božidar Flegarić.

СРПСКА НАРОДНА МОЛИТВА.

нам, милостиви Боже, живе, а помени мртве. Помени ми, драги Боже, душу мога оца, моје мајке, моје браће и мог свега рода и племена: свијећом и панахијом и сваком Христовом летурђијом, које се летурђије говоре по црквям и по манастирим. Вјечна им памјат, блажен им покој!!!

Овако се Богу моли, сељак *Ђуро Золотић* из земљикога села Тинине.

„Момир“.

V „Bosanski Vili“, broj 17, 1890.

ЗАВЕТ.

Ево вам срца. — Ево вам руке
Здраву је спалите на телу мом:
Ако би икад спремала друго
Изроду, осим освете гром.

Ево вам руке. — Ево вам душе
Нек на ње с' чује паклени смех:
Ако би у њој за родољубе
Спремо се мржије прљави грех . . .

Србин ћу бити докле ме траје
И завет ови пратилац мој:
А с њим кад легнем у гробак ледни:
„Ами“ му биће, последњи мој!

Лазар Николић.

—

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

„Slovanski Svet“ se je s št. 1891 začel tiskati v Trstu pod odgovornim uredništvom izdajateljevih. List, kakor se nadejamo, pridobi v tem, da bo možno korekturo izvrševati boljše, nego se je godilo doslej. Ponavljamo, da bo list odslej redno priobčeval krajše samostalne spise ali odlomke, nespremenjene tudi iz drugih slovanskih jezikov, seособno pa onih, ki rabijo cirilico. S tem ustrezemo našim čitateljem, ki so uže od začetka želeli berila tudi s cirilico.

Prvo št. „Sl. Sveta“ razpošljemo na več stranij na ogled; vračati nam je ni treba, naj se kdo naroči ali ne. Srečno novo leto!

G. Ivan Nabergoj, deželni in državni poslanec, predsednik politiškega društva „Edinost“, vodja Tržaških Slovencev, je praznoval 31. dec. p. l. 25letnico svojega javnega, doslej nepretrznega delovanja. Rojen na Proseku l. 1835 bil je dne 31. dec. 1865. prvokrat voljen v mestni zastop Tržaški, l. 1873. pa v državni zbor, kjer odtlej zastopa Slovence Tržaške okolice in Tržaške Slovence v obč. Slovenska pevska društva slovenskih okoličanov so mu 31 decembra 1890. na večer priredila podoknico, 1. dan jan. t. l. pa se mu je poklonila deputacija polit. društva „Edinost“. Došla sta ob tej priliki čestitat mu tudi slovenska poslanka vit. dr. Jos. Tonkli in kanonik Klun. Razni govorniki so slikali zasluge g. Nabergoja, ta pa je konstatoval kljubu vsem zaprekam in težavam napredek Tržaških Slovencev za poslednjih 25 let.

Glavno glasilo primorskih Slovencev „Edinost“ v slavnostnem članku označil je g. Nabergoja kot prvaka, politika in človeka. Ta slovenski zastopnik je v resnici ljubljeneč narodov, simpatiška oseba, katero odlikuje pred vsem skromnost v vedenju nasproti pojedincem in v obč. S to lastnostjo si je pridobil prijaznost in prijateljstvo pravih rodoljubov. Kakor on rad svetuje in pomaga, razodevajo tudi rodoljubi odkritosrčno njemu razne misli in želje. Spoznavši po dolgoletnih skušnjah silne težave, ki se stavljajo Slovencem in Slovanom na Primorskem, p stopa previdno in zmerno in kaže vselej tudi odločno voljo, kedar je potrebno in se nadeja uspehov. Plemenit je ostal v raznih borbah, in s tem si je pridobil spoštovanje tudi od nasprotniške strani. Slovenci na Tržaškem nimajo skušenejšega možaka zastopnika. Nabergoju ostanejo zvesi n. pr. tudi pri bodočih volitvah v državni zbor, ravno kakor je on zvest ostal svojemu narodu. S tem, da se bori Nabergoj za Slovence na Tržaškem, bojuje se za ves slovenski narod. Kakor je obstanek Tržaških Slovencev važen, oziroma celo odločilen za obstanek slovenskega naroda, takò so tudi koraki g. Nabergoja, storjeni za Tržaške Slovence, pomenljivi za Slovence v obč. Tudi mi ključemo zastopniku in vodji Tržaških Slovencev: Na mnogaja leta!

Politično društvo „Edinost“ v Trstu ima po pravilih svoj delokrog po vsem Primorskem, torej za vse dežele, ki so pod namestništvom Tržaškim. Glasilo tega važnega, kakor zaslužnega društva, Tržaška „Edinost“ ima v 2. št. t. l. kaj primeren članek, oziroma opomin z namenom, da bi se društvo okrepilo na znotraj, to je po pomnoženju dosedanjih članov. Zadnja leta sloné vse zadače malo ne jedino na društvenem odboru. Poslednji je silno marljiv, ali dela in zadač je toliko, da ne more zmagovati vsega sam. Z druge strani potrebuje ravno to društvo izdatne gmotne in moralne podpore. Moralna podpora je neizogibno potrebniša, nego kje na Slovenskem. Nikjer namreč ne zbegava tuji vpliv slovenskega prebivalstva v veči meri, nego na Tržaškem, zlasti v Trstu, Tržaški okolici in po Istri. Tu je torej treba preprosti narod poučevati gledé na državljanska in nacionalna prava. Agitacije ob volitvah se vršé v Trstu in okolici s pomočjo tujega kapitala. Na obe strani, na potrebo pouka in paralizujoče domače protiagitacije pa se premagajo težave jedino s tem, ako se politiškemu društvu „Edinost“ pridružijo novi člani ed vseh stranij krajev njegovega delokroga. Ker je pa široka masa narodova ravno na Tržaškem posebno gmotno na slabem, so veči vspehi društva zavisni jedino od tega, ako rodoljubi uvažujejo sedanje položnje in razmere pr morskih Slovanov v obč, ter da se odločijo, pristopiti od kraja med člene društva ter kot taki pomagajo utrditi narod in ga obvarovati nevarnostij, ki mu preté stalno in ob raznih volitvah posebe. Državn. zborrske volitve provzročjo v okolici Tržaški in Trstu zopet najhujše agitacije z nasprotniške strani. Slovenci nimajo zastopnikov ne v Trstu, ne v državnem zboru po razmerju njih števila, še manj pa po razmerah važnosti sedanje dobe.

Kljubu temu ni se po sedanjem sistemu nadejati, da bi se pomnožili ti zastopniki, pač pa je očitno, da bi nasprotniki radi izp. dmaknli Slovencem tudi te zastopnike, katere imajo doslej. Zato tudi mi iz politiških in narodnih razlogov priporočamo, da se Slovenci prim. rski, seособno pa v Trstu in njegovi okolici do časa poprimejo narodnega dela, in da storijo letos prvi korak s tem, da oblo pristopijo polit. društvu „Edinost“. Vspehi bodo toliko veči, ko vlada med Tržaškimi rodoljubi složn. st. v načelih, v postopanju ter se ne cepijo brezpotrebno in kvarljivo na stranke, katerim ni opravičenega povoda.

Slovenščina iz cerkve! V Tržaškem mestnem sovetu se je pritoževal dr. d'Angeli, da se v sto. ni cerkvi sv. Justa propoveduje še vedno slovenski ter stavi predlog, da se predsedništvo obrne do škofijskega ordinarjata ali pa do župnika pri sv. Justu, z namenom, da se v bodoče služba božja vrši izključno v italijanskem jeziku. Ako bi se ne ugodilo tej zahtevi, naj se ustavijo prispevki občine za cerkvene smotre. Temu predlogu so se protivili svetniki Nabergoj, dr. Sancin

in Pahor, a bil je naposled vendar sprejet. Nadejati se je, da tak nekrščanski in krivični predlog ostane brez vspeha. Ko bi prebivalstvo Tržaškega mesta presojevali po krvi, ga je še sedaj nad polovico slovanskega in v tem največ slovenskega, pa tudi sedaj je dejanski na tisoče in tisoče Slovencev v Trstu, da ne poštujemo okolice, za katero je stolna cerkev ravno takó, kakor za mesto. Poleg tega, ako podpira Trst cerkev sv. Justa, podpira jo tudi iz vsot, v katere dajajo po raznih potih tudi Slovenci velike doneske. Potem imajo tudi s stališča podpor mestne občine svoje neoporečno pravo do cerkve sv. Justa, torej tudi do slovenskega jezika v njej. Vidi pa se, da ital. stranka hoče v Trstu zatreči zadnje sledove slovenščine, in vidi se, kakó bi bili Slovenci sami svoji gospodarji v cerkvi v Trstu in drugod, ako bi se jim vrnila cirilometodijška cerkev z lastno avtonomijo. Srbom, ki jih je manj v Trstu, ne more ital. stranka zaukazovati gledé na cerkev, oni so pri sv. Spiridionu svoji gospodarji, kar žrtvujejo za cerkev, je njih dušni in duševni blagor. Jednako je s protestantsko cerkvijo v Trstu; kdo jej more zaukazovati, da naj se govori z lece italijanski namesto nemški, kakor to odgovarja potrebam protestantske nemške naselbine?

Ondriček František v Trstu. Nemški „Schillerverein“ v Trstu je povabil slavnega c. in kr. komornega virtuozu v Trst. Tu je igral Ondriček na večer Sv. treh kraljev v koncertu imenovanega društva 3 komade: Paganini, koncert, — Schumann, večerna pesem, in Wieniawsky, Polonaise, op. 4, — Ondriček, barkarola in Ries, Perpetuum mobile. Kakor se ume samo po sebi pri tem velikem in po civilizovanem svetu proslulem češkem umetniku, izvršil je navedene točke s popolnim vspehom, elektrizoval občinstvo, katerega je bila natlačena velika dvorana, takó, da mu ni prenehalo ploskati, dokler ni pri zadnjih 2 točkah dodal dva druga komada. Vse to navajamo v dokaz, da umetnika Ondrička vedo ceniti celó tuja društva, nemška kolonija v Trstu. Zato vprašamo: Zakaj se pa Slovenci, Hrvati in Srbi, ki bivajo v mnogih tisočih v Trstu, niso zganili, da bi Ondrička povabili? In kedaj ga povabijo?

b) Ostali slovanski svet.

Češki notranji jezik. Vlada je na resolucijo deželnega poslanca Skarde od 3. jun. 1890. in na interpelacijo dr. Riegra v češkem deželnem zboru odgovorilo v istem dež. zboru pismeno. Ta odgovor, prečitán v zboru, se je potem izročil spravní komisiji v pretresanje. Vlada se v odgovoru sklicuje na razne ministerske naredbe od 1848 naprej in kaže na to, da so zbrane te naredbe z razglasi v II. zvezku ročne knjige avstrijske justične uprave dr. Jos. Kaserer-ja str. 326 do 330, razun poslednje naredbe od 1886, ki je str. str. 174 pod rubriko: „Mittheilungen“ (XX. Stück des Justizverordnungsblattes vom J. 1886). Potem pravi vladni odgovor, da ne moro še odgovarjati gledé na organizacijo sodišč, ker sodnijski okraji niso še določeni po svojih mejnikih, ki se še le napravljajo. Vlada se drži strogo Dunajskih punktacij; ko se izvrše meje sodnijskih okrajev, hoče vlada

organizovati sodišča, pri tem varovati „jednoto dežele in enakopravnost (obeh) narodov ter poštovati opravilene interese onih, ki iščejo prava, kakor tudi zahteve službene“.

Vladi so vzeli za zlo sosebno obliko odgovora, da ni sama odgovorila ustno; z druge strani poudarjajo, da pismeni odgovor je pa prikladen zaradi tega, ker je bilo možno izročiti ga spravní komisiji, kar bi ne bilo dovoljeno, ako bi bila da' a vlada ušten odgovor. No, glavna stvar je v tem, da vlada se drži Dunajskih punktacij; v teh pa je uže prelomljena narodna enakopravnost, uže samo s tem, da je 15 deželnem sovetnikom pri Praškem nadsodišču dovoljeno znanje samo nemščine, v tem ko je znati ostali večini teh viših sodnikov poleg češčine tudi nemščino. Dr. Rieger je privolil v Dunajske punktacije, on se jih še drži, torej tudi tu navedene točke, in češkemu narodu bi on nemogel pogoditi je, naj bi se glasil kak vladin odgovor še toliko ugodno.

Kar se dostaja tega, da se vlada sklicuje na raznovrstne prejšnje naredbe, kljubu temu da velja sedaj ustava in ž njo narodnostni osnovni člen XIX., to je res nekakó čudno, ali umevno s stališča, katero smo mi pojašnjevali mnog krat. Člen XIX. drž. osnovnih zakonov potrebuje specialne izvršbe na vse odločilne, v njem navedene strani, torej tudi gledé na sodišča. Te specialne določbe čl. XIX. ni ne vlada, ne nobena zbornica državnega zbora predlagala, da bi se uzakonila; jedino nemška levica je hotela po svoje doseči nekaj takega. Vsled tega je prepuščeno do današnjega dne to in ono, kar obseza čl. XIX., vladi, torej njeni volji, njenim naredbam. Ona torej razpolaga nad tem, koliko da naj se od narodne enakopravnosti izvrši tudi pri sodiščih te ali one dežele. Na z u n a j, g l e d é n a o n e, k i i š č e j o p r a v a, se izvršuje narodna enakopravnost polagoma, in, kakor se vidi, hoče v tem pogledu vlada varovati narodno enakopravnost; na z n o t r a j, to je na službeni jezik od sodišča do sodišča pa hoče narodom vlada privoliti samo toliko, kolikor se jej zdi primerno v pogledu na te službene interese. To se pravi, vlada hoče na znotraj rahiti nemščino tudi pri sodiščih, torej tudi pri sodiščih češkega kraljestva, kolikor po njeni sodbi zahtevajo to službeni interesi.

Tu smo mi zopet na svojem stališču, v tem ko so Staročehi na stališču vlade, ki prosijo od vlade koncesij gledé na notranji jezik. Vlada misli, da ima ona pravo, določevati o notranjem ali službenem jeziku, mi pa trdimo, da vlada po ustavi, po členu XIX. nima tega prava ter se drži prejšnje navade, ker ta člen ni še dobil izvršbe v podrobnostih. Vlade z našega stališča ni prositi o koncesijah gledé na notranji jezik; temveč je predložiti državnemu zboru načrt, ki določi natanko tudi vladi meje za službeni jezik. Kakor se državni zbor odloči, in se izvede specialna izvršba člena XIX., takó bodo imeli ali pa ne imeli pojedini narodi svoj jezik tudi kot notranji jezik. Zato celó „N. F. P.“, kateri se ve da ugaja odgovor, ki ga je dala vlada prečitati v Praškem

dež. zboru, trdi, da ministerske naredbe od poprejšnjih dob dajo se odstraniti potom drž. zbora. To je pravo, in bo pravo tudi tedaj, ko drž. zbora sklepi ne bodo več ugajali glavnemu glasilu nemške levice. V državnem zboru torej je iskati korekture in leka, ne pa v koncesijah vladnih in odgovorih vladnih po deželnih zborih. Staročehi so zamudili predložiti nasprotni načrt Scharschmidovemu načrtu, odtod nadaljnje zmote in hude posledice — za Staročeha!

Veliki Dunaj je kot tak razglašen vsaj po zakonih, ki so dobili uže potrjenje. Vladna predloga se je nagloma razpravljala v nižeavstrijskem deželnem zboru; vlada je bila na liberalni strani, ali liberalna stranka se je popolnoma vjemala z vlado. Konservativni in antisemitski Židje so nasprovali, pa zmagala je naposled vlada in nemško-liberalna večina. Poslednja je te dni dogodek razglašenja Dunaja kot Dunaja Velikega praznovala slovesno na raznih banketih, in nekdo je napil celò pobratimstvu Dunajskega prebivalstva v novem okvirju. Mi bi želeli, da bi se moglo prebivalstvo prestolnice, kljubu temu da sestaje iz življev raznih narodnostij, pobratiti v resnici. Kaj bi bilo lepšega in za Dunaj koristnišega, nego da bi bili vsi te raznoteri življi zadovoljni, in da bi nad 300.000 slovanskega Dunajskega prebivalstva moglo s preverjenjem tekrovati na prosep prvoga mesta našega cesarstva! Toda mi nimamo nade, da bi do pravega pobratamstva prišlo zares kmalu. Pri tem niti ne gledamo na velike razlike, ki se zadnja leta kažejo v povečani meri med liberalno in kapitalistično stranko z jedne strani ter

konservativno in antisemitsko stranko z druge strani. Glavna napaka gledè na razglašeni Veliki Dunaj tiči drugod, in ta je v tem, da vlada ni potrudila se, da bi se bil Dunaj spravil neposredno pod državno oblast; tu se je zagrešila napaka proti teoriji nacijske avtonomije, ki naravnost zahteva neposredno podrejenje Dunaja pod državo. Ta zahteva je samo posledica nacijske avtonomije. Kajti ravno Dunaj ne more postaviti se v krog področja juristiškega organa samo jedne narodnosti, ker obseza v velikih masah življe raznih narodnostij, in ki je ali ima biti glavno mesto vseh avstrijskih narodov. Dunaj zahteva tudi žrtev od države, torej gmotnih doneskov od vseh avstrijskih narodov. Ako pa ostane podrejen nižeavstrijskemu dež. zboru, bo odločevala nad Dunajem nemška narodnost, naj si bode ta ali ona večina v nižeavstrijskem deželnem zastopu. Ker je vlada opustila stališče, na katero se je pospela teorija nacijske avtonomije, ostane značaj Dunaja še nadalje nemški. To pa ne odgovarja ne sestavi prebivalstva tega mesta, ne njegovim gmotnim potrebam, ne uslovjem, pod katerimi jedino bi mogli razni življi z veseljem delovati na prosep in pravi razcvit prestolnice našega cesarstva. Jedino po programu nacijske avtonomije bi se bil dosegel pravi mir, in naposled bi bilo prišlo tudi do zelenega pobratimstva med življi raznih narodnostij, ki sestavljajo Dunajsko prebivalstvo. Slovani po takem nimajo povoda, da bi se veselili Velikega Dunaja, dokler ne postane neposredno državi podrejeno mesto, in Slovanom Dunajskim ne ostane drugega, kakor zbirati se za zložno postopanje, da se doseže, kar se je sedaj opustilo na škodo Dunaju samemu.

Književnost.

„Slovenska Talija“. Dramatično društvo v Ljubljani je za l. 1890 členom svojim razposlalo 55. zvezek „Sl. Talije“, naslovljen „Teharski plemiči“. Spevoigra v 3 dejanjih. Spisal Anton Funtek. Uglasbil dr. Benjamin Ipavec. Snov je vzeta iz domače zgodovine, glasba pa je preprosta narodna, kakor poročajo. „Ljublj. Zvon“ pristavlja: „Veseli nas, da nam je tudi v dramatici zabeležiti lep napredek“. Prilika bo najbrže, o tem novem glasbenem delu govoriti še posebe.

„Děje Čech a Moravy“, za Ferdinanda III. až do konce třicetileté valky (1637—1638). Sepsal dr. Ant. Rezek, nakladatel I. I. Kober v Praze. 4 svazky, 551 stran. Cena 3 gld. 80 kr. Tu naznanjeno desetletje je obširno in podrobno označeno. „Čas“ Praški pravi: „Pomen knjige prof. Rezka s stališča historijskega je pred vsem v sistematiškem zdelanju zgodovine češke z dobe, katera po smrti Pelackega — po 14 letih, ni bila še dotaknena. Druga polovica 30letne vojske ni bila doslej zdelana sistematiški tudi drugod; mi Čehi pa nedostatek knjige, ki bi sistematiški dokazovala, kakó se je življenje naroda razvijalo v 17. in 18. stoletju, občutili smo bolj, nego kateri koli narod. Pogrešamo primerni ključ k našemu novodobnemu razvoju. Ta knjiga je početek k temu, početek jako nadepolu in cenljiv“.

„Русская Библиотека“ 1890 г. Изданіе И. Н. Пелеха, Наѣзды А. Марлинскаго (А. А. Бестужева. [Стр. 64—108.] Оконь). Заговорило В. И. Хемировича-Данченко. Морозъ красный — нось. Н. А. Некрасова. Navedena vsebina je v skupnem sporiču 11. in 12. za l. 1890. V tej „Русской Библиотеки“ se priobčujejo klasična dela v vezani in nevezani besedi najboljših ruskih pisateljev. Besede, ki so v maloruskem narečju neobičajne, podajajo se v posebnih slovarčkih ali v opomnjah tudi v tem narečju. 12 vsakoletnih sporičev stoji 2 gld. 40 kr. Adresa: Издательство „Русской Библиотеки“ во Львовѣ (Lvov, Lemberg), Бляхарская улица №. 13.

„Живая Старина“, периодическое издание Отдѣленія этнографіи императорскаго русскаго географическаго общества подѣ редакціею Предѣлательствующаго въ Отдѣленіи этнографіи В. И. Ламанскаго. „Živaja Starina“, ki izhaja 4 krat na leto v zvezkih, kakor knjige debelih, je jedno najvažnejših izdanj za razvoj znanja o slovanstvu v obče. Stoji na leto 5 in pol rubljev. Naročnina se pošilja na primer v knjižni magazin „Novogo Vremeni“ v Petrograd.

Novine in časopisi.

Novine in časopisi leta 1891. — Listi, katere smo navajali, oziroma priporočali druga leta in ob drugih prilikah, ostali so malo ne vsi pri življenju in zvesti svojemu programu. Nekaj je oživelo novih v pomoč borbe za okrepljenje pojedinih slovanskih narodov in Slovanstva v obče. Na mnogostranske želje naših čitateljev, da bi se vedeli ravnati pri naročbi slovanske interese in težnje zagovarjajočih novin ter sosebno slovanska kulturna vprašanja poštevali, ki zadoščujejo zadačam v tem smislu.

„*Parlamentär*“, izhaja kot tednik v nemškem jeziku na Dnaju. Obseza po 8 velikih stranih. Stoji celoletno 11 gld., poluletno 5 gld. 55 kr., četrtletno 2 gld. 75 kr. Prinaša uvodne članke, kateri razpravljajo aktualna politiška vprašanja, šibajoč in kritikujoč z neoporečnimi dokazi napake raznih strank, sukajočih politiko avstrijskih narodov, zagovarjajoč nepremično nacionalno avtonomijo, dokazujoč težave, ki se stavlja državni pravu. pobijajoč nemške psevdocentraliste, ki zagovarjajo po njih pospeševani dualizem. V vsaki številki ima obširne dopise izmed Čehoslovancev, Slovencev, avstro-ogerskih Rusov, Slovakov, Hrvatov, Srbov, Bolgarov. Ti dopisi so kritični donesajoč zgodovinskega gradiva za vsak narod posebe, kritikujoč domačo politiko vsakega teh narodov posebe, ne prezirajoč njih kulturnega delovanja. V posebnih razpravah zgodovinskih priobčuje plode učenih slovanskih mož, ki podajajo snovi za preosnovno zgodovine slovanskih narodov. Sosebno od leta 1885 naprej je „*Parlamentär*“ neizmerno koristil Slovanom, ko je priobčil teorijo o nacionalni avtonomiji, dokazal neizgibno potrebo, da se povrne zapadnim Slovanom cirilometodijska cerkev, in ko je vselej v pravi čas svaril slovanske voditelje in stranke, kako naj se varujejo napak in po katerih potih naj jo krenejo v vsak trenutek in za vsako dnevno, kakor obče vprašanje. Slovanske stranke so mnogotere prezirale ta list, ker jim je dokazoval hude napake in utrjeval točke, za katere niso bile — pripravljene. Da bi bile slovanske stranke poslušale glas, ki je od tedna do tedna do današnjega dne odmeval v dobi zadnjih 5 let iz *Parlamentärja*, bilo bi danes bolje za slovanske narode in za skupne interese naše države. Sedaj ne ostane drugzega, kakor tolažba, da so nauki tega lista razširjeni povsod med Slovani, in pa nada in želja, da se bo list pošteval po spoznanju bolj in bolj, kjer bivajo naobraženi slovenski rodoljubi. Pri „*Parlamentärju*“ sodelujejo duhovi najbolj razsvitljenih Slovanov; to ostane za list tudi nadalje najboljšje priporočilo.

„*Velehrad*“, orgán strany slovanské na Moradě, izhaja v Kromerizu po 2 krat na teden na veliki poli. mnogokrat s prilogami. Stoji celoletno 7 gld., pol leta 3.50 gld., četrt leta 1.70 gld. List poševa pred vsem Čehoslovane, ima pa toliko vsebine občega pomena za Slovane, da se povsem pravu širi tudi med drugimi Slovani. „*Velehrad*“ se strogo drži narodne avtonomije, zagovarja cirilometodijsko cerkev,

razpravlja sosebno slovansko umetnost, zlasti živo starino, kakor vezenje (štikanje), godbo slovansko. Ta list v obče vzbuja zanimanje za zaklade slovanske kulture in ima uže mnogo zaslug, kljubu temu da izhaja še le malo let.

„*Il Diritto Croato*“, politiško-literarni tednik, izhaja v italijanskem jeziku v Pulju (Pola.) Stoji celoletno 5 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 80 kr. Po imenu lista („*Hrvaško pravo*“) bi menil kdo, da razpravlja samo hrvaška vprašanja in stvari; ali motil bi se jako. Kajti ta list se bavi s politiškiimi, nacionalnimi in kulturnimi vprašanji vseh Slovanov, zagovarja cirilometodijsko cerkev, pojašnjuje njeno zgodovino in njene ostaline z glagolico med Jugoslovani, pobija one ki hočejo hrvaškemu narodu odvzeti celó male, častitljive ostanke, ki so združeni z glagolico. Opozarja na literarna dela raznih slovanskih narodov, poševa društveno življenje in v njem pojavljajočo se umetnost. Slovenski narod zagovarja in opisuje po njegovem raznoterem gibanju še posebe. List ima uže mnoge zasluge zlasti tudi zaradi tega, da izhaja v italijanskem jeziku ter s tem pomočkom dobiva vedno večji pristop med romanske narode v obče ter poslednje poučuje z resničnimi podatki o Slovanih, sosebno Hrvatih in Slovencih. Romanškemu svetu osvetljuje krasoto slovanskih del s tem, da jim podaje v vernih prevodih odlomke iz slovanskega leposlovja. „*Il Diritto Croato*“ piše ognjevito in prepričevalno; zajedno piše v lepi italijanščini. List je simpatiški in zasluži največe podpore od Slovanov, sosebno Hrvatov in Slovencev.

„*France et Russie*“, *Journal Politique, Industriel, Agricole et Financier, Directeur et Redacteur en chef A. E. Badaire, 4, rue Tourlaque, Paris.* Ta časnik, ki smo ga omenili zadnjič, je važen v politiškem, sosebno internacionalno-politiškem, kakor kulturnem pogledu za Slovane. Na prvo stran zato, ker bo razpravljal politiške in občeekonomske interese Francije in Rusije, v drugem pa, ker hoče delati, da bi se obudil galikanski cerkveni obred v Franciji, kakor cirilometodijski obred med zapadnimi Slovani. Dopisi iz slovanskih dežel bodo pojašnjevali Francozom obče in specialne razmere raznih slovanskih narodov. „*France et Russie*“ obteži doslej lehki posel tuje, Slovanom sovražne žurnalistike, katera je stvari o Slovanih zasakavala in preobračala, kakor so zahtevali razni fondi tuje, Slovane izpodkopujoče diplomacije. Slovani so pa vsem tem jako obvezani uže naprej nasproti takim listom.

„*Obzor*“, hrvaški dnevnik, izhaja v Zagrebu. Stoji četrtletno po pošti 4 gld. 50 kr. Razpravlja hrvaška politiška in narodna vprašanja. List je strogo katoliškega značaja, zagovarja cirilometodijsko cerkev ter se s tem srečno razlikuje od takó imenovanih rimsko-katoliških listov, ki cepijo umetno in po sili Slovence na dva tabora. „*Obzor*“ poševa obča slovanska vprašanja, bavi se z veliko pozornostjo s politiko Čehov, gibanjem Slovencev in drugih Slovanov. Vidi se iz vsega, da „*Obzor*“ ume sedanjo dobo, položjenje Slovanov; vsled tega jako povoljno poudarja obče gospodarska in kul-

turna vprašanja slovanska. Izmed Slovencev donaša pogostoma obširniše dopise ter zvesto zabeležuje razne dogodke in novice od te strani.

„Hrvatska“, hrvaški dnevnik, izhaja v Zagrebu, stoji četrtno 4 gld. 50 kr. Tudi ta list je glede na zunanje Slovane jednak „Obzoru“; gledé na domačo hrvaško politiko je nekačaka razlika med „Obzorom“ in „Hrvatsko“, katera pa za druge Slovane ni pomenljiva. „Hrvatska“ se poleg tega bavi v uvodnih člankih bolj z občo in internacionalno politiko, poštevajoč pri tem politiške dotike Slovanov, z drugimi narodi in državami. Iz Rusije ima mnogokrat obširna poročila. „Obzor“ in „Hrvatska“ sta madjaronski stranski „panslavistična“ lista. Oba razpravljata tudi razmere nasproti Srbom, in tu bi bilo želeti, da bi dosegla večih uspehov nego sta jih imela doslej. Občutnost je tu in tam prevelika, in mi z našega stališča želimo, da bi hrvaški in srbski listi delovali na sporazumljenje v smislu kulturnih potreb sedanje dobe, ki jih imajo Slovani. Cirilica in cirilometodijski obred dajejo v kulturnem pogledu prednost Srbom. Oba hrvaška dnevnika pripoznavata gotovo to prednost, in vsled tega se je nadejati, da bodo Srbi in Hrvati trojedine krajevine hodili kmalu skupne poti. Slovenci to silno želé.

„Naša Sloga“, poučni, gospodarski i politiški list, izhaja po jedenkrat na teden v Trstu. Stoji celoletno s pošto 5 gld., za seljake pa le 2 gld. List ki je stopil sedaj v XXII. leto, ima nepreračunljivih zaslug za probujenje hrvaškega in v obče slovanskega prebivalstva istrskega. Zasnovan in pisan je za širše množice tako izborno, da ostane za vselej zgled listom z enakimi tendencijami. Mi slovenskim pokrajinskim listom tudi še sedaj priporočamo, naj uvedejo v njih predale rubriko, ki jo ima „Naša Sloga“ pod zaglavjem „Franina i Jurina“. „Naša Sloga“ se zanima za Slovence ravno tako, kakor slovenski listi, ima posebne zasluge za probudo istrskih Slovencev, in če je kak slovanski list podpore vreden od strani Slovencev, zasluži jo „Naša Sloga“. Slovenci „Naša Sloga“ zajedno natanko poučuje, kakó se je boriti hrvaškim in slovenskim poslancem v istrskem deželnem zboru, po raznih občinah in povsod proti italijanskemu življu.

„Vienac“. Zabavi i pouci. Hrvaški ilustrovani tednik izhaja uže XXIII. leto v Zagrebu. Poleg leposlovne vsebine domače in sosebno iz slovanskih jezikov preložene, podaje tudi temeljite sestavke iz hrvaške in slovanske zgodovine. Zanimiva so poročila z opomnjami o slovanski književnosti in umetnosti. List opazuje kulturno delovanje zlasti med Hrvati, Srbi in Slovenci. Stoji celo leto 7 gld.

„Dom i Svet“, ilustrovani list, izhaja po 2 krat na mesec v Zagrebu. Zasnovan in uredovan je bolj po kroju ilustrovanih listov drugih narodov; prinaša pa mnogo slik slovanskih množ in krajev. Stoji celo leto 6 gld., četrt leta 1.50 kr. s pošto vred.

Hrvatje imajo tudi drugih listov pokrajinskih in strokovnih obilo; pokrajinski pa ne delajo oepriustransko na blagor narodu; zaradi tega so se uže grajali z očitanjem, da

pišejo, kakor da bi bili podkupljeni. Pri uradnem listu ima Židovstvo neposreden vpliv, in ta je Hrvatom ravno takó na škodo, kakor židovski Slovanom v vpliv obče.

„Глас Ипрузопуца“, srbski tednik, vladni in narodni list izhaja v Cetinju. Poleg krajših poročil o obči politiki zagovarja črnogorsko politiko nasproti zunanjim nasprotnikom in denuncijantom. Razpravlja obširno srbsko književnost. Stoji celoletno 6 gld.

„Српску Глас“. Organ srbske narodne stranke. Ta tednik izhaja v Zadru, varuje interese srbskega naroda, kritikuje v obširnih člankih in razpravah postopanje hrvaških strank, poštevava v splošnih člankih aktualno politiko gledé na Slovane in ima stvarne dopise iz srbskega kraljestva, Črnogore, Bosne in Heregovine. Slovanska kulturna vprašanja po vrednosti ocenjuje. Stoji po pošti 7 gld., četrtno 1 gld. 75 kr.

„Србоопан“. Glasilo srbske samostalne stranke u Trojednici. Ta tednik je vreden tovariš „Srpskega Glasa“, ima pa težavniše stališče nasproti hrvaški vladi in sedanjemu sistemu na Hrvaškem. Ta list deli osodo „Obzora“ in „Hrvatske“; vsi se razmerno mnogokrat zaplenijo, uredniki kaznujejo z zaporom in velikimi denarnimi kaznimi.

„Босанска Вила“, leposloven in poučen list, izhaja 2 krat na mesec v Sarajevu. Stoji celo leto 4 gld., pol leta 2 gld.; za dijake celo leto 3 gld. Priobčuje pripovedi, pesni i to: narodne, zapisane, kakor jih pripoveduje ali poje narod v raznih srbskih krajih. Poleg tega ima poučne in učene razprave, poročila o društvih, literaturi, v obče o kulturnem življenju srbskega naroda. Slovincem, ki se hočejo učiti srbsčine in narodnega duha srbskega, je jako priporočati „Bosansko Vilo“, iz katere priobči mnogo kaj tudi „Slov. Svet“, ki je dobil uže ob začetku dovoljenje uredništva za to.

„Лузика“, mesečnik, izhaja v Budišinju (Bautzen) na Saksonskem. Stoji celoletno 5 gld. Okolu „Lužice“ se zbirajo najboljši pisatelji lužiških Srbov; priobčujejo v njej narodno blago, umetne pesmi, poučne in učene razprave o zgodovini in življenju, o društvih in knjigah srbskega naroda. S hvaležnostjo zabeležujejo vsako vrstico, ki se po slovanskih listih spominja tega na kotiče skrčenega narodiča. — „Lužica“ zasluži podporo po svoji notranji vrednosti od inteligencije vsega Slovenstva, sosebno pa one, ki premišljuje slovansko zgodovino in kulturo.

„Národní Listy“, Praški dnevnik, glasila Mladočehov, stoji na mesec 1 gld. 90 kr., četrt leta 5 gld. 70 kr. Ima jutranji in večerni list, obliko svetovnih listov. Sedaj je ta list najbolj razširjen, pa tudi najvplivniši med češkim narodom. Poleg tega, da se obširno in na drobno bavi s češkim narodom, ima vsak teden književna poročila o vseh Slovanih, jako dobre dopise iz raznih pokrajin slovanskih, zagovarja tudi slovansko politiko in piše tudi v smislu kulturnih teženj zapadnih Slovanov. Ima najobširnejša telegrafska poročila z Dunaja in od drugod.

„Podřipan“, češki tednik, izhaja v Roudnicah, stoji celoletno 6 gld. Urednik mu je deželni in državni poslanec

Ervin Špindler, ki neumorno poučuje narod v listu in na raznih shodih v tako imenovanem Podřipsku. Narod je posebno probujen v tem delu Češke.

„*Naše Listy*“, polmesečnik, ki jako odločno zagovarja narodne in gospodarske interese češkega naroda. Kot polmesečnik stoji ce'lo leto 2 gld. 40 kr.

„*Čas*“, list vėnovený veřejným otázkám. Praški tednik-stoji celoletno 6 gld., četrletno 1 gld. 50 kr. „*Čas*“ je glasilo čeških realistov, dobil je poslednji čas tudi glede na stranke veči pomen, ker so se glavni zastopniki realistov pridružili Mladočehom. List razpravlja objektivno tudi razna socijalna, socijalno-gospodarska vprašanja, kritikuje literaturo v obče in češko posebe.

„*České zájmy*“. Časopis pro opravy národohospodářské a společenské. Izhaja 2 krat na mesec v Pragi (Vinohrady), stoji celoletno 3 gld. „*České zájmy*“ so prvo antisemitsko glasilo češkega naroda, zagovarjajo odločno slovansko politiko, poučujejo narod sešobno tudi o Rusiji, o ruskem jeziku in rabijo tu in tam cirilico. List piše simpatiški tudi o Slovencih.

„*Časopis českého studentstva*“ izhaja v Pragi, stoji celoletno 3 gld., na pol leta 1 gld. 50 kr. List poučuje stvarno in po razpravah v smislu znanstvenega napredka, na strani, kjer se v resnici širi obzorje, zagovarja interese dijaštva, počeva pri tem dijakke slovanske v obče, sešobno pa avstrijskih Slovanov. Slovanski dijaki, dasi so bili prošeni, niso še nikdar nič poročali sami o šolah po Slovenskem in dijakih slovenskih. Ta list izdaje tudi „*Vzdělovací bibliotéku*“, v kateri se priobčujejo važna dela.

„*Sokol*“. Časopis zájmum tělocvičným vėnovaný mesečnik, izhaja v Pragi, stoji celo leto 2 gld. Prinaša dopise, kakor tudi telovadstveno terminologijotudi v slovenskem, hrvaškem jeziku. Ta list zadoščuje sokolskim društvom vseh avstrijskih Slovanov, in bilo bi odveč, da bi izdajali tudi drugod take liste; bolje je, da podpirajo ta list vsa sokolska društva in pojedini slovanski telovadniki. Mi pa „*Sokolu*“ priporočamo, da naj skuša podajati terminologijo telovadstveno tudi v drugih slovanskih jezikih; s tem popolni in utrdi, oziroma popravi izraze, ki so se priobčili doslej za slovansko rabo.

„*Zlatá Praha*“. Obrázovaný časopis pro zábavu a poučení. Izhaja vsak teden v Pragi. Stoji po pošti četrť leta 2 gld. 38 kr. Spada med najboljše slovanske ilustrovane liste in evropske v obče.

„*Narodnie Noviny*“, izhajajo po 3 krat na teden v Turč. sv. Martinu (na Ogerskem), stojé na četrť leta 3 gld., na celo leto 12 gld. Ta politiški, gospodarski in literaturni list je pravo in glavno glasilo ogerskih Slovencev (Slovakov). Kdor hoče spoznavati življenje in sedanje politiško in nacionalno trpljenje slovaškega naroda, mora čitati ta izbornouredovani list. Zajedno dobi v njem pouk o raznih slovanskih vprašanjih, sešobno kulturnih, katera na prvem mestu razpravlja Svetozar Hurban Vajanský. Uže samo zaradi spisov in članki tega slovanskega pisatelja je vredno čitati „*Narodnie*

Noviny“. Slovanski inteligenciji posebe priporočamo ta list, ki vedno poroča o važnih dogodkih tudi Slovencev.

„*Slovenské Pohľady*“. Časopis zábavno-poučny. Mesečnik, izhaja tudi v Turč. sv. Martinu (Turóc-Szt. Márton) in stoji celo leto 5 gld., pol leta 2 gld. 50 kr. Ta leposlovni list spada med najboljše časopise slovanske po obliki jezikovi in in vsebini.

„*Червоная Русь*“, dnevnik, izhaja v Levovu, stoji celo leto 15 gld., na mesec 1 gld. 30 kr. „*Červonaja Rusj*“ je glasilo starokonservativne svetega Jurja stranke, glasilo, ki zastopa najboljše politiške, narodne in gospodarske interese vsega ruskega naroda, ki biva v Avstro-Ogerski. Drži se pravega starega pravopisa, čuje nad cirilometodijško cerkev, katero hočejo oslabiti nasprotniki ruskega naroda, pobija odločno vse težnje, ki merijo nato, da bi ruski narod ločili od kulturne vzajemnosti ostalega ruskega naroda. Z vso odločnostjo nasprotuje sedanjim nameram, da bi se narod uklonil za drobtine, za pravo lečo, ki se gališkim Rusom ponuja od poljske strani. List imel je vedno hudo stanje v svojih borbah; ali, kakor kaže, grenkost utegne se še zvečati. Največe zasluge ima ta list za probudo narodne zavesti med avstro-ogerskimi Rusi. Poslednji čas dohajajo listu tudi dopisi s Slovenskega.

„*Listok*“, jedino glasilo ogerskih Rusov, izhaja po 2 krat na mesec, prinaša propovedi (pridige), razklada liturgijo po grško-slovanskem obredu, popisuje življenje svetnikov in posvetnih zaslužnih mož, prinaša tudi njih podobe in druge ilustracije, razlaga tudi rusko slovnico in poroča najvažnejše kulturne stvari o Rusih avstro-ogerskih, kakor ostalih Slovanov. Ta list je v podobnem položaju, kakor bi bil na pr. slovenski list, ki bi izhajal — med Rezijami ali beneškimi Slovenci! S to analogijo je povedano najjasnejše vse o „*Listku*“ ogerskih Rusov. Mi ga priporočamo slovanskim rodoljubom, sešobno tudi č. duhovščini, da bi s tem zajedno podpiralo ogerske brate po krvi in veri, ki so združeni z Rimom. Pristavljamo, da bo „*Listok*“ l. 1891. dajal v posebnem „*Dodatku*“ berilo za preprosti narod, kljubu temu mu ostane cena jednaka; stoji celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. Adresa: An die Redaction des „*Listok*“ in Poroskó. L. P. Turja-Remete, Comitatus Ung. Ungarn.

„*Наука*“, иллюстрированный журнал для народа. „*Nauka*“, mesečnik, izhaja na Dunaju (VIII., Kochgasse 17), stoji na leto 5 gld., na pol leta 2 gld. 60 kr. Ta list je pisan v klasičnem slogu, razklada „svjaščenkoje pisanije“ ali sveto pismo, tekst katerega podaje v staroslovanskem in ruskem jeziku, ima poučne sestavke in dopise o gospodarstvu, daje temeljite navode, kako se snujeje gospodarska društva, posojilnice itd., opisuje življenje slavnih mož, daje kmetom nasvete za razne letne dobe, sporoča o najvažnejših dogodkih, ki so važni in zanimivi za avstrijsko-ogerske in ostale Slovane. Tudi ta list je vreden, da bi si ga naročala slovanska duhovščina in ostala slovanska inteligencija.

„*Справыодъ*“, satiričesko-političeska gazeta; s tem listom je združen tudi list „*Бесѣда*“ kot „literaturnoje pri-

loženije s ilustracijami. Izhajata v Levovu po 2 krat na mesec, stojita vкупno za celo leto 8 gld., na pol leta 4 gld. „Beseda“ ima poleg leposlovnega berila iz slovanskega zgodovinskega in sedanjega življenja, tudi obče poučne sestavke o slovanski kulturi in literaturi. Učen i za vse Slovane umeven spis je bil nameščen letos pod zaglavjem: „Нѣкоторыя важнѣйшія свѣдѣнія изъ языковѣдія“; potem: „Литературное движеніе и народное возрожденіе Галицкой Руси въ 19—омъ столѣтїи“.

„Новый Галичанин“, ilustrovani polmesečnik, v Levovu, stoji celoletno 5 gld., pol leta 3 gld. Krasen list po ilustracijah in po vsebini; prinaša tudi spise o slovanski zgodovini, spomenikih in životopise slavnih mož.

„Русская Правда“, gazeta dlja ruskih muzikov. Izhaja vsak mesec na Dunaju (Adamsgrasse 32). Stoji celo leto 2 gld. Piše jako poljudno (popularno) in poučno.

Vsi navedeni listi so vzorno uredovani, v lepem jeziku in slogu. Podpirajo se vzajemno na blagor narodu avstro-ogerskih Rusov. Nasproti Slovencem se vedejo jako blagohotno in simpatiški. Saj pa imajo tudi jednako težavno stanje in jednaka narodno-politiška stremjenja s Slovenci.

„Славянская Извѣстія“, tednik, izhaja v Petrogradu, priobčuje članke občeslovanske vsebine, razpravlja v člankih in dopisih razmere in politiko vseh slovanskih narodov. Važen je ta tednik za vse Slovane. Stoji 4 r. na l.

„Благоутвер“, izhaja tudi v Petrogradu, razpravlja temeljito „duhovno-nravstvena“ stremjenja, zadače in bistvena uslovja življenja Rusije in ostalega Slovanstva. Vodi ga Ath. V. Vasiljev, sodelujejo pa: N. P. Aksakov, S. Th. Šarapov, A. G. Sacharov, N. N. Philippov itd. List je temeljit in poučen za vse Slovane; vreden je, da si ga naroča slovanska inteligencija brez razlike mišljenja. Začel je izhajati 15. avg. 1890, in se dobé vse številke do konca 1890. za 2 rublja, l. 1891. stoji celoletno 5 rubljev. Naročnina se pošilja v „Русско-славянскій книжнїй складъ, Петроград, Невскїй 74“.

„Правда“, tednik, v največem formatu, začne izhajati sedaj, 1. jan. st. sl. v Petrogradu, stoji 6 gld. celo leto bo imela zajedno 24 priloge. Med drugimi točkami programa so: Članki o vprašanjih zunanje (ruske) politike. Članki o „tekočih“ vprašanjih ruske politike. Sistematiški razgledi dogodkov v Rusiji in za mejo, posebno v slovanskih zemljah. Članki o vprašanjih ekonomskih in finančnih. Članki o vseh strokah znanja in filozofsko-bogoslovna. Leposlovje. Kritika in bibliografija ruskih in tujih del. Članki v „tekoči“ ruski in inostranski žurnalistiki. Dopisi iz raznih slovanskih zemelj. V obče hoče list govoriti tudi o vseh ostalih slovanskih narodih, zato si je pridobil sotrudnikov in dopisnikov med vsemi slovanskimi narodi.

„Свѣтъ“, gazeta političeskaja, ekonomičeskaja i literaturnaja. Dnevnik, izhaja v Petrogradu, stoji na leto 4 rublje, z mesečnimi prilogami romanov 8 rub. Ta dnevnik spada med najbolj razprostranjene ruske liste, poroča dobro tudi o vseh drugih Slovanih.

„Дѣнь“, tudi dnevnik, izhaja v Petrogradu, stoji na leto 10 rub., ima tudi mesečne priloge. Ima prav dobre članke in poročila o ostali Slovanih, je tudi med njimi, kakor „Свѣтъ“, jako razširjen.

„Варшавскій Дневникъ“ spada med najboljše ruske liste, ki pretresa tudi vprašanja ostalih Slovanov. Vrh tega razpravlja in naznanja književno delovanje in podaje jako poučne razprave za Slovane. List je toliko pomenljivejši, ker je uradni list.

„Вѣра и Разумъ“, izdaniye bogoslovsko-filosofskago žurnala. Polmesečnik, izhaja v Charkovu, stoji za granico 12 rub. Ta list jako čislajo tudi drugi narodi zaradi temeljitih razpravljanj.

„Вопросы философіи и психологіи, подъ редакціей профессора Н. Я. Грота. Izhaja v debelih zvezkih in stoji 6 rubljev na leto. Ta časopis bode pospeševal razvoj filozofije med Slovani v obče, bode vplival tudi na utrjenje slovanske terminologije na tem polju in bode, kar je najvažnejše, potil slovanske dejatelje in duhove po potrebah sedanje dobe, najprej po potrebah ruskega naroda in s tem ostalih Slovanov. Izhaja v Moskvi, naročati pa se je možno po knjigarni „Novago Vremeni“ v Petrogradu.

„Звѣзда“, иллюстрированный журналъ, издаваемый В. В. Комаровымъ. Izhaja kot tednik v Petrogradu, stoji 4 gld. na leto, ima vsak teden priloge, sedaj glasbene, sedaj vzorce ruskega vezenja (štikanja). Glede na poslednje priloge, ki so jako zanimive in krasne, je „Звѣзда“ obče za služna za Slovane.

Na Ruskem je mnogo velikih časopisov z raznimi zadačami in za pojedine stroke. Prilично omenimo tudi take, kakor jih bomo spoznavali sami.

„Slovanski Svet“

izhaja po dvakrat na mesec, vselej 10. in 25. dne meseca.

Naročnina znaša:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četr leta	1 „

Za ljudske učitelje in dijake velja:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— 90 „

Posamične številke se oddajajo po 18 kr.

Naročnina se pošilja izdajatelju v Trst.

Opomnja. Ker kaže v Trstu pošiljati list naročnikom tudi po pošti, ostane tudi za Tržaške naročnike naročnina tolika, kakor za ostale naročnike. Onim, ki bi dobivali list radi po taki ceni, kakor učitelji in dijaki, tudi ustrežemo po moči.

Fran Podgornik,

izdajatelj „Slovanskega Sveta“.

Opomnja upravnistva. Novim naročnikom, ki bi hoteli dobiti tudi začetek III. dela kritike o dr. Mahničju, pošljemo 22, 23 in 24. št. „Slov Sveta“ 1890 s poštnino vred za 35 kr. — „Slov Sveta“ prvi letnik, kateremu nedostajajo 4 št., dobiva se po 2 gld. 30 kr s poštnino vred, letnika II in III., ki sta celotna, pa po znižani ceni 3 gld.

Popravek k 24. št. „Sl. Sv.“ str. 390 na levi 26. v. od zgoraj čitaj: Hrvati namesto kruti.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četr leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se podajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.